

Handbok för handläggning av stöd enligt LSS och SoL till personer med funktionsnedsättning

Dokumentnamn: Göteborgs Stads handbok för handläggning av individuellt stöd enligt LSS och SoL till personer med funktionsnedsättning			
Beslutad av: Avdelning Myndighet, Förvaltningen för funktionsstöd	Gäller för: Myndighetsutövning inom funktionshinderområdet	Diarienummer: 0786/19	Datum för beslutet: 2025-06-12
Dokumentsort: Handbok	Giltighetstid: Tills vidare	Senast reviderad: 2026-02-05	Dokumentansvarig: Utvecklingsledare Myndighet
Bilagor: [Bilagor]			

Innehåll

1. Inledning.....	7
1.1 Syfte med denna handbok.....	7
1.2 Vem omfattas av handboken	7
1.3 Bakgrund.....	7
1.4 Koppling till andra styrande dokument	7
2. Lagar och styrande dokument.....	8
2.1 Lagbestämmelser	8
2.1.1 Barnkonventionen.....	8
2.1.2 Rättspraxis	8
2.2 Nationella föreskrifter och vägledningar.....	8
2.3 Styrande dokument i Göteborgs Stad.....	9
2.3.1 Budgetmål.....	9
2.3.2 Reglemente för Göteborgs Stads nämnd för funktionsstöd	9
2.3.3 Välfärdens processer.....	9
3. Samverkan	11
3.1 Samverkan med Västra Götalandsregionen	11
3.1.1 Övergripande hälso- och sjukvårdsavtal.....	11
3.1.2 Överenskommelse för personer med psykisk funktionsnedsättning och missbruk	11
3.1.3 Vård- och stödsamordning.....	11
3.2 Lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård	12
3.3 Samordnad vård- och omsorgsplanering (SAMSA).....	12
3.4 Individuell plan (IP)	12
3.5 Samordnad individuell plan (SIP).....	12
3.5.1 Samordnad individuell plan (SIP) för barn och unga	13
3.6 Samverkan inom Göteborgs Stad.....	13
3.6.1 Göteborgs Stads anvisning för ansvarsfördelning av ärenden mellan de fyra SF, FFS och ÄVO	13
3.6.2 Samordnad plan (SP).....	14
3.6.3 Överenskommelse om ansvarsfördelning för personer med psykiska funktionsnedsättningar	14
4. Hälso- och sjukvård.....	15
4.1 Kommunal hälso- och sjukvård	15
4.2 Egenvård	15
4.3 Delegering av hälso- och sjukvårdsuppgifter.....	15
4.4 Regelverk vid placering på boende utanför Göteborgs kommun	16
4.5 Vård i livets slutskede.....	16

4.5.1 Specialiserad palliativ vård i hemmet.....	16
4.5.2 Hospice	16
5. Utländska medborgares rätt till bistånd och insatser	17
5.1 Asylsökande och nyanlända.....	17
5.1.1 Massflyktsdirektiv	17
5.2 EU/EES-medborgare.....	17
6. Barnrättsperspektiv inom funktionshinderområdet	19
6.1 Barnrättsperspektiv.....	19
6.2 Anmälan om missförhållanden.....	19
6.3 LVU – lag med särskilda bestämmelser om vård av unga.....	20
7. Anhörigstöd	21
8. Företrädare och stöd	22
8.1 Anhöriga och närstående	22
8.2 Ombud och biträde.....	22
8.3 Framtidsfullmakt.....	22
8.4 Anhörigbehörighet.....	22
8.5 God man och förvaltare	23
8.6 Personligt ombud.....	24
8.7 Tolk	24
9. Handläggning.....	26
9.1 Individens behov i centrum (IBIC)	26
9.2 Handläggningsprocessen.....	26
9.2.1 Ta emot ansökan.....	26
9.2.2 Utreda	28
9.2.3 Analysera och bedöma.....	29
9.2.4 Meddela beslut och formulera uppdrag	29
9.2.5 Genomföra, följa upp och ändra	30
9.3 Tidsbegränsning av beslut	31
9.4 Återkallelseförbehåll	32
9.5 Särskild avgift och rapporteringsskyldighet	32
9.5.1 Särskild avgift.....	32
9.5.2 Rapporteringsskyldighet.....	33
9.6 Delegationsordning.....	33
9.7 Jäv	34
9.8 Ansvarsfördelning mellan vistelseort och bosättningskommun	34
9.9 Offentlighet och sekretess	35

9.10 Uppgiftslämnande till annan förvaltning inom kommunen	36
9.11 Crime proofing.....	36
9.12 Uppgiftsskyldighet vid felaktiga utbetalningar (FUT) från välfärdssystemet	36
9.13 Uppgiftslämnande till åklagare och Polismyndigheten.....	37
9.14 Skyddade personuppgifter	38
10. SoL och LSS.....	39
10.1 Skillnad mellan SoL och LSS	39
10.2 Skäliga levnadsförhållanden och goda levnadsvillkor	39
10.3 Personkretstillhörighet LSS.....	40
10.3.1 Kontaktdagar och annat stöd från Försäkringskassan för barn som tillhör LSS personkrets	41
11. Insatser enligt SoL och LSS	42
11.1 Hjälp i hemmet enligt SoL	42
11.1.1 Hemtjänst.....	42
11.1.2 Boendestöd	42
11.1.3 Hemtjänst/boendestöd i barnfamiljer.....	43
11.1.4 Valfärdsteknik	43
11.1.5 Hemvårdsbidrag.....	44
11.1.6 Fixartjänster för personer under 69 år	45
11.2 Personlig assistans/ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig assistans enligt LSS	45
11.2.1 Grundläggande behov	46
11.2.2 Andra personliga behov	48
11.2.3 Assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken, (SFB).....	48
11.2.4 Samarbete Försäkringskassan - kommunen.....	49
11.2.5 Förälder med funktionsnedsättning	49
11.2.6 Personlig assistans till barn.....	49
11.2.7 Personlig assistans i relation till skola, andra insatser och stöd.....	50
11.2.8 Personlig assistans över 67 års ålder	51
11.2.9 Utformning av insatsen personlig assistans enligt LSS	52
11.2.10 Utbetalningsrutiner	52
11.2.11 Utökning av beslut om personlig assistans under en begränsad period (tillfälligt utökad assistans).....	53
11.2.12 Assistansersättning för res- och omkostnader	54
11.2.13 Sjuklön.....	54
11.2.14 Kommunens yttersta ansvar för assistansberättigade	54
11.2.15 Anmälningsskyldigheten i 15 § LSS	55

11.3 Ledsagarservice	55
11.3.1 Omkostnader.....	56
11.4 Biträde av kontaktperson	56
11.5 Avlösarservice i hemmet för barn, ungdomar och vuxna.....	57
11.6 Korttidsvistelse.....	58
11.7 Korttidsboende.....	59
11.8 Korttidstillsyn för skolorn över 12 år	59
11.9 Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar med funktionsnedsättning.....	60
11.9.1 Allmänna principer och förutsättningar.....	60
11.9.2 Familjehem	61
11.9.3 Bostad med särskild service för barn eller ungdomar med funktionsnedsättning	61
11.9.4 Internat.....	62
11.9.5 Avgifter.....	62
11.10 Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna enligt LSS	62
11.10.1 Allmänna principer och förutsättningar.....	62
11.10.2 Annan särskilt anpassad bostad	64
11.10.3 Bostad med särskild service för vuxna med funktionsnedsättning enligt SoL	65
11.10.4 Ändrad verkställighet av beslut om bostad med särskild service	65
11.10.5 Socialt boende med stöd	66
11.10.6 Hjälp till bostadsanskaffning enligt 11 kap. 1 § SoL.....	67
11.10.7 Förhandsbesked	67
11.10.8 Förmedling.....	68
11.11 Daglig verksamhet och sysselsättning.....	69
11.11.1 Daglig verksamhet enligt LSS.....	69
11.11.2 Daglig sysselsättning enligt SoL	69
11.11.3 Sysselsättning i öppna verksamheter	70
11.12 Resor	70
11.12.1 Resor i samband med LSS-insatser	70
11.12.2 Färdtjänst, flexlinje och riksfärdtjänst	71
11.12.3 Skolresor och skolskjuts	71
11.12.4 Sjukresor.....	72
12. Arbetsmiljölågstiftningen i förhållande till SoL och LSS	73

1. Inledning

1.1 Syfte med denna handbok

Syftet med denna handbok är att stödja socialsekreterare i att utföra rättssäkra behovsutredningar och bedömningar för att beslut i staden ska bli så lika som möjligt när förutsättningarna är lika, utifrån likvärdighetsprincipen i kommunallagen.

För mer ingående beskrivningar av handläggningsprocessen, hur Göteborgs Stad är organiserad samt beskrivningar av verksamheter som är relevanta i sammanhanget hänvisas till socialtjänstprocessen och Digitala navet.

1.2 Vem omfattas av handboken

Handboken är ett stödjande dokument för socialsekreterare i förvaltningen för funktionsstöd som tar emot och utreder ansökningar enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, eller insats enligt Socialtjänstlagen (2025:400), SoL, för alla åldrar.

1.3 Bakgrund

Det har funnits olika dokument som haft som syfte att underlätta för en jämlik handläggning av ärenden över staden. Dokumentens utformning och omfattning har förändrats i takt med att organisationen ändrats och kompletterande, styrande och stödjande dokument har tillkommit. Nuvarande handbok syftar till att på ett övergripande sätt beskriva de för handläggarna mest relevanta lagstiftningarna, SoL och LSS, och aktuella insatser. Relaterade stöddokument återfinns på Digitala navet och styrande dokument.

1.4 Koppling till andra styrande dokument

Aktuella styrande eller stödjande dokument anges under respektive avsnitt i handboken.

2. Lagar och styrande dokument

Socialsekreterare inom förvaltningen för funktionsstöd fattar beslut enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, eller insats enligt Socialtjänstlagen (2025:400), SoL, för alla åldrar. Lagen är överordnad handboken. En individuell bedömning ska alltid göras i enlighet med gällande lagstiftning och med handboken och andra stödjande dokument som vägledning. I detta kapitel presenteras de lagar och dokument som främst är aktuella i det dagliga arbetet.

2.1 Lagbestämmelser

Aktuella lagar för myndighetsutövning inom funktionsstöd är LSS, SoL, förvaltningslagen (2017:900), och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). För att läsa lagarna i sin helhet hänvisas till Sveriges riksdags hemsida, www.riksdagen.se, och rubriken "lagar och dokument" där lagar kan sökas fram.

Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) är främst aktuell i de sammanhang som handlar om samverkan och ansvarsgränser mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården. För riktlinjer och rutiner inom den kommunala hälso- och sjukvården svarar medicinskt ansvarig sjuksköterska, MAS, och medicinskt ansvarig inom rehabilitering, MAR, samt verksamhetschef för hälso- och sjukvård inom äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen.

2.1.1 Barnkonventionen

FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, är svensk lag sedan 2020. Det innebär att domstolar och rättstillämpare ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen. Barnets rättigheter ska beaktas vid avvägningar och bedömningar som görs i beslutsprocesser i mål och ärenden som rör barn. Barns bästa ska tillgodoses och barn har rätt att komma till tals och få sina åsikter beaktade. Att integrera barnkonventionen i arbetet bidrar till att synliggöra barnets rättigheter. Det är ett sätt att skapa en grund för ett mer barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet.

Redan före barnkonventionen blev svensk lag fastslogs av 6 a § LSS att barnets bästa särskilt ska beaktas när åtgärder rör barn. Vidare står det i 8 § LSS att när en insats rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Läs mer om hur barnets perspektiv ska tillgodoses inom handläggningen i kapitel 6.

För mer information om barnkonventionen se exempelvis Barnombudsmannens hemsida, www.barnombudsmannen.se eller regeringens hemsida, www.regeringen.se.

2.1.2 Rättspraxis

Verksamheterna ska bygga sina beslut på rättspraxis. Det är främst domar från Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen som är vägledande. Om det saknas domslut från Högsta förvaltningsdomstolen avseende en fråga kan kammarrättsdomar ge viss vägledning.

2.2 Nationella föreskrifter och vägledningar

Socialstyrelsen utfärdar Allmänna råd och föreskrifter som publiceras i Socialstyrelsens författningssamling, SOSFS. Socialstyrelsen utfärdar också meddelandeblad för att redovisa sin uppfattning i vissa frågor. Alla dokument återfinns på deras hemsida, www.socialstyrelsen.se.

Sveriges kommuner och regioner, SKR, www.skr.se, är en medlems- och arbetsgivarorganisation där alla Sveriges kommuner och regioner är medlemmar. SKR:s uppgift är att stödja och bidra till att utveckla kommuner och regioners verksamhet och fungerar även som ett nätverk för kunskapsutbyte och samordning. SKR ger ut cirkulär i syfte att nå samtliga kommuner och regioner med information om nya betydande förutsättningar för verksamheten. Ett antal cirkulär är relevanta för handboken och de omnämns under aktuellt avsnitt.

Myndigheten för delaktighet, www.mfd.se, är en statlig myndighet som arbetar för att främja tillgänglighet i samhället och för att öka delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

Försäkringskassans dokument [Vägledning Assistansersättning](#) ger vägledning utifrån det lagstyrda delade statliga och kommunala ansvaret för insatsen personlig assistans.

2.3 Styrande dokument i Göteborgs Stad

För att verksamheterna ska göra rätt saker på rätt sätt, finns styrande dokument som anger *vad* vi ska göra, *vem* som ska göra det och *hur* vi ska göra det. Dokumenten kan vara riktade till en enskild nämnd eller styrelse, gälla flera eller samtliga. Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt.

2.3.1 Budgetmål

Budgeten är det övergripande och överordnade styrdokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser. Budgetens roll är att inom de ekonomiska ramarna och gällande lagstiftning ange kommunfullmäktiges prioriterade mål och inriktningar. Prioritering av mål och områden för uppföljning sker i fullmäktiges årliga budgetbeslut.

Budget och årsrapport för förvaltningen för funktionsstöd återfinns på Göteborgs Stads hemsida, www.goteborg.se.

2.3.2 Reglemente för Göteborgs Stads nämnd för funktionsstöd

Göteborgs Stads nämnd för funktionsstöd är en av sex socialnämnder i Göteborgs Stad. Förutom nämnden för funktionsstöd finns fyra regionala socialnämnder samt en nämnd för äldre samt vård- och omsorg.

Reglementen för de sex socialnämnderna anger nämndernas respektive grunduppdrag. I syfte att verka för en likvärdig socialtjänst för individer och familjer ansvarar varje nämnd för att utifrån sitt uppdrag säkerställa att samverkan och samordning sker med övriga fem socialnämnder. De ska också samverka för att få en helhetssyn på individens behov och förmågor samt på hur behoven bäst kan tillgodoses.

Nämndernas viktigaste uppgift är att "bryta ner" de övergripande målen, som kommunfullmäktige fastställt, till det egna ansvarsområdet. Nämnderna styr vad förvaltningarna ska göra genom att sätta upp politiska mål inom varje nämnds ansvarsområde. Förvaltningarna utför det arbete nämnderna beslutat.

Reglementet återfinns i sin helhet på [styrande dokument](#).

2.3.3 Valfärdens processer

I Göteborgs Stad används gemensamma processer för att stödja en mer likvärdig service, ökad rättssäkerhet och delaktighet för de vi är till för. I dessa ska rutiner, riktlinjer och andra stöddokument som används i handläggningen av ärenden och utförandet av insatser finnas.

Syftet med processerna är att bidra till en verksamhet som:

- 1) Gör rätt saker,
- 2) gör det på rätt sätt
- 3) och uppfyller krav och mål i lagstiftning och hos de vi är till för

Det finns tre övergripande processer. [Socialtjänstprocessen](#) är en gemensam process för hela förvaltningen vilken beskriver de aktiviteter som ska ske från ansökan eller anmälan tills dess att den enskildes ärende avslutas. I socialtjänstprocessen finns information och relevanta dokument för de olika verksamhetsområdena inom förvaltningen för funktionsstöd. De andra socialförvaltningarna, inklusive äldre- samt vård och omsorgsförvaltningen, har egna processer. Dessa nås under rubriken ”Relaterade processer”.

[Hälso- och sjukvårdsprocessen](#) beskriver de aktiviteter som ska ske från att en vårdbegäran tas emot till dess att ett vårdåtagande avslutas.

[Planering av insatser efter slutenvård](#) är en processbeskrivning för de gemensamma aktiviteter som ska ske vid planering av insatser efter slutenvård som initierats av socialtjänsten och/eller av hälso- och sjukvården.

3. Samverkan

Samverkan och samarbete handlar om att hitta sätt för ett gemensamt ansvarstagande för de människor som har behov av insatser från flera huvudmän och verksamheter. Målet är att skapa en trygg, säker och smidig situation för den enskilde när denne är i behov av vård och omsorg. Ett gott samverkansarbete bidrar dessutom till mer effektiv användning av samhällets resurser.

För att underlätta och samordna insatser mellan olika aktörer och huvudmän finns ett antal olika samverkansformer. På webbplatsen Vårdsamverkan i Västra Götaland, www.vardsamverkan.se, återfinns aktuella avtal, överenskommelser, rutiner, blanketter och annan information som rör samverkan inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och elevhälsa mellan Västra Götalands kommuner och VGR, Västra Götalandsregionen. Några av dessa beskrivs övergripande nedan.

3.1 Samverkan med Västra Götalandsregionen

Kommunerna i Västra Götaland och Västra Götalandsregionen har som sjukvårdshuvudmän ett gemensamt ansvar att tillgodose medborgarnas behov av vård och omsorg. För att underlätta samarbetet har man slutit avtal mellan kommunerna och Västra Götalandsregionen. Genom avtalen vill kommunerna och Västra Götalandsregionen skapa en grund för en kvalitativt god och kostnadseffektiv vård och omsorg. Det finns ramavtal, samarbetsavtal och lokala överenskommelser inom flera områden.

För mer information om avtalen mellan kommunen och Västra Götalandsregionen se Vårdsamverkans hemsida, www.vardsamverkan.se.

3.1.1 Övergripande hälso- och sjukvårdsavtal

Ansvarsfördelningen kring hälso- och sjukvård regleras i det övergripande avtalet mellan sjukvården och kommunerna i Västra Götaland, [Hälso- och sjukvårdsavtalet för Västra Götalandsregionen 2017–2020](#). Avtalet omfattar patienter i alla åldrar inom somatisk och psykiatrisk vård som efter vård på sjukhus bedöms behöva insatser från kommunens socialtjänst och/eller hälso- och sjukvård.

Avtalet har förlängts men behåller sitt namn. 1 januari 2027 väntas nytt hälso- och sjukvårdsavtal och tillhörande lagreglerande överenskommelser träda i kraft.

3.1.2 Överenskommelse för personer med psykisk funktionsnedsättning och missbruk

Till det övergripande avtalet finns ett underavtal som heter [Överenskommelse om samarbete mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götaland kring personer med psykisk funktionsnedsättning och personer med missbruk av alkohol och droger och spel om pengar](#) som särskilt behandlar målgruppen.

3.1.3 Vård- och stödsamordning

Det finns en strukturerad samarbetsmodell för vård- och stödsamordning mellan Göteborgs Stad och Västra Götalandsregionen, VGR. Metoden innebär att stödja vuxna personer med betydande psykisk funktionsnedsättning eller allvarlig psykisk sjukdom som har behov av omfattande insatser från två eller flera huvudmän att få ett avgörande inflytande över sin egen rehabilitering/habilitering. Insatserna består av boendestöd, särskilt boende eller kontaktperson enligt SoL från socialtjänstens sida och behandling i öppenvård eller heldygnsvård från hälso- och sjukvårdens sida.

För mer information om omvård- och stödsamordningen se Vårdsamverkans hemsida, www.vardsamverkan.se.

3.2 Lagen om samverkan vid utskrivning från sluten hälso- och sjukvård

Det finns en särskild lag (2017:612) om samverkan vid utskrivning från sluten hälso- och sjukvård. Lagen syftar till att främja en god vård och en socialtjänst av god kvalitet för enskilda som efter utskrivning från sluten vård behöver insatser från socialtjänsten, den kommunalt finansierade hälso- och sjukvården eller den regionfinansierade öppna vården. Om patienten efter utskrivningen behöver insatser från både region och kommun ska en samordnad individuell planering, SIP, genomföras. Se lagen i sin helhet på www.riksdagen.se och vidare information om SIP längre fram i detta kapitel.

3.3 Samordnad vård- och omsorgsplanering (SAMSA)

SAMSA är ett IT-stöd för att stödja kommunikationen mellan sjukhus, primärvård och kommunerna i Västra Götaland. I tjänsten ingår såväl omsorgsperspektivet som betalningsperspektivet.

För mer information se GITS hemsida (Gemensam Information och TjänsteSamordning Västra Götaland och Västra Götalandsregionen) www.vastkom.se/gits/.

3.4 Individuell plan (IP)

Den som får insatser enligt LSS ska erbjudas att få en Individuell plan enligt 10 § LSS där beslutade och planerade insatser ingår. Det är den enskilde som begär att en individuell plan ska göras och som avgör planens omfattning. Planen ska upprättas tillsammans med den enskilde och ska utgå från hans eller hennes önskemål. Planen kan omfatta flera insatser från en eller flera huvudmän, tillskillnad från SIP, och ansvarsgränser bör ingå i planen. Kommunen har enligt 14 § LSS ansvar för att samordna insatserna i planen.

3.5 Samordnad individuell plan (SIP)

En samordnad individuell plan (SIP) är en plan som upprättas när någon har behov av insatser från *både* hälso- och sjukvård och kommunen. En SIP ska erbjudas alla oavsett ålder, diagnos, funktionsförmåga eller behov och är den enskildes plan. Den som upptäcker ett behov av SIP kan eller ska starta SIP-processen. Det kan vara både den enskilde själv, dess närstående eller personer inom professionen. Ansvaret ter sig olika beroende på situation.

Grundläggande för SIP är att den enskilde ska vara delaktig genom att själv beskriva sina behov. Den ska utgå från vad som är viktigt för den enskilde och är den enskildes plan. SIP ska innehålla vad den enskilde själv kan göra, vad hen behöver hjälp och stöd med, vem som ansvarar för vad och när, samt vilka kontaktpersoner den enskilde har i de olika verksamheterna.

Skyldigheten att upprätta en SIP regleras både i socialtjänstlagen (SoL) och hälso- och sjukvårdslagen (HSL). När någon behöver både hälso- och sjukvård och stöd från socialtjänsten ska huvudmännen tillsammans upprätta en SIP. Det är viktigt att observera att hälso- och sjukvårdsansvaret kan finnas både inom regionen och kommunen.

För mer information se Vårdsamverkans hemsida, www.vardsamverkan.se eller SKR:s hemsida, www.skr.se.

3.5.1 Samordnad individuell plan (SIP) för barn och unga

SIP för barn och unga ersätter tidigare Västbus som begrepp. Formulär och mallar för SIP ska användas, dessa gäller nu alla åldrar och ersätter de tidigare Västbus-mallarna.

Samverkan för barns och ungas hälsa är en överenskommelse mellan Västra Götalands kommuner och Västra Götalandsregionen, som gäller sedan 2021. Den ska främja och tydliggöra struktur och ansvar för samverkan, samarbete och samordning mellan berörda verksamheter och gäller alla barn och unga till och med 20 år som behöver samordnade insatser. Överenskommelsen finns på Vårdsamverkans hemsida, www.vardsamverkan.se, och ersätter Västbus tidigare riktlinjer.

För mer information se Vårdsamverkans hemsida www.vardsamverkan.se eller SKR:s hemsida, www.skr.se.

3.6 Samverkan inom Göteborgs Stad

Reglementen för de sex socialnämnderna (de fyra SF, ÄVO och FFS) anger att nämnderna ska samråda med och aktivt söka samverkan med varandra. I syfte att verka för en likvärdig socialtjänst för individer och familjer ansvarar varje nämnd för att utifrån sitt uppdrag säkerställa att samverkan och samordning sker med övriga fem socialnämnder samt att samverka för att få en helhetssyn på individens behov och förmågor samt på hur behoven bäst kan tillgodoses.

Läs mer om samverkan i Göteborgs stad i följande dokument:

- *Göteborgs Stads rutin för samverkan mellan FFS enheter myndighetsutövning och SF enheter Barn och unga* på [styrande dokument](#)
- *Reglemente för Göteborgs Stads nämnd för funktionsstöd* på [styrande dokument](#)

3.6.1 Göteborgs Stads anvisning för ansvarsfördelning av ärenden mellan de fyra SF, FFS och ÄVO

För att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan förvaltningarna så att inte enskilda personer hamnar i ett otydligt ansvarsområde och riskerar att inte få sina behov och rättigheter tillgodosedda, har en anvisning tagits fram. Ansvarsfördelningen utgår från stadens reglementen för de olika förvaltningarna.

Ansvarsfördelning – myndighetsutövning:

- Ärenden inom lagområde Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), och ärenden inom Socialtjänstlagen (SoL) som rör varaktiga funktionsnedsättningar handläggs inom FFS oavsett ålder.
- Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och Lag om vård av missbrukare i vissa fall (LVM), handläggs inom de fyra SF oavsett ålder.
- Ärenden inom lagområde (SoL) handläggs inom samtliga förvaltningar.
- Ärenden inom lagområde Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) handläggs inom ÄVO oavsett ålder (dessa ärenden är inte myndighetsutövning utan vårdinsats). ÄVO handlägger ärenden vid behov av stöd och hjälp i den dagliga livsföringen

på grund av nedsatt funktionsförmåga som har förvärvats eller kvarstår i samband med åldrande.

Ansvarsfördelning vissa SoL-ärenden:

- Ekonomiskt bistånd: De fyra SF ansvarar för handläggning av alla ärenden som avser ansökan om ekonomiskt bistånd. Vid behov av insatser från fler än en förvaltning, se rutin för samordnad plan, SP.
- Hemlöshet: Samtliga förvaltningar har ansvar för hemlöshetsproblematik utifrån sina målgrupper. Vid behov av insatser från fler än en förvaltning, se rutin för samordnad plan, SP.
- Missbruk: De fyra SF ansvarar för handläggning av alla ärenden som avser ansökan om vård och behandling av missbruk (alkohol, droger, spel).
- Våld i nära relationer (VINR) och hedersrelaterat våld: Samtliga förvaltningar ansvarar för att uppmärksamma behov av stöd och hjälp i frågor som rör våld i nära relationer, utifrån sina målgrupper. De fyra SF ansvarar för handläggning gällande alla ärenden som rör personer i behov av skydd utifrån våld i nära relation inklusive hedersrelaterat våld.

Göteborgs Stads anvisning för ansvarsfördelning av ärenden mellan de fyra SF, FFS och ÄVO finns att läsa i sin helhet på [styrande dokument](#).

3.6.2 Samordnad plan (SP)

Personer som söker hjälp från kommunen ska inte riskera att drabbas om det skulle uppstå brister i samarbetet mellan stadens olika förvaltningar. För att garantera detta har förvaltningen för funktionsstöd, äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen och socialförvaltningarna tecknat en gemensam överenskommelse. Av överenskommelsen framgår att i de fall en förvaltning ser att en enskild har behov av insatser från annan förvaltning som bättre kan möta dennes behov, ska berörda förvaltningar samverka inom ramen för samordnad plan, SP.

SP är ett arbetsverktyg framtaget i Göteborgs Stad för ärenden som kräver samordning mellan olika förvaltningar och där ansvarsfördelningen behöver tydliggöras. Den förvaltning som upptäcker behov av samordning ansvarar för att samverkan runt den enskilde initieras. Avser alla åldrar och behov av stöd.

För mer information se Göteborgs Stads rutin för samordnad plan och samtycke i ärenden som kräver samordning från två eller flera förvaltningar på [styrande dokument](#).

3.6.3 Överenskommelse om ansvarsfördelning för personer med psykiska funktionsnedsättningar

Förvaltningen för funktionsstöd, äldre- samt vård och omsorgsförvaltningen och socialförvaltningarna har tillsammans beslutat om [Göteborgs Stads anvisning om ansvarsfördelning för personer med psykisk funktionsnedsättningar](#) som syftar till att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan förvaltningarna för att den enskilde ska garanteras rätt beslut och insatser.

Se även Göteborgs Stads anvisning för ansvarsfördelning av ärenden mellan de fyra SF, FFS och ÄVO på [styrande dokument](#).

4. Hälso- och sjukvård

4.1 Kommunal hälso- och sjukvård

Kommunen svarar för socialtjänst såväl som för hälso- och sjukvård. Kommunens hälso- och sjukvårdsansvar gäller enligt 12 kap. 1 § HSL för personer i bostad med särskild service (SoL och LSS) och daglig verksamhet samt för personer med hemsjukvård i ordinärt boende (enligt överenskommelse mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna i regionen). För de personer kommunen har hälso- och sjukvårdsansvar för ingår rehabilitering, habilitering och hjälpmedel.

Hälso- och sjukvårdsavtalet är det avtal som reglerar hälso- och sjukvårdsansvaret mellan Västra Götalandsregionen och kommunerna i Västra Götaland.

I Göteborgs Stads är den kommunala hälso- och sjukvården organiserad inom äldre- samt vård och omsorgsförvaltningen. Den medicinskt ansvariga sjuksköterskan (MAS) med ansvar för förvaltningen för funktionsstöd ska bistå med information, råd och stöd i frågor som gäller hälso- och sjukvård.

Det är av största vikt att alla delar av organisationen samverkar utifrån ett brukarperspektiv så att den enskilde får heltäckande och samordnade insatser i förhållande till sitt totala behov.

För mer information se Vårdsamverkans hemsida, www.vardsamverkan.se samt kapitel 4 om samverkan här i handboken.

4.2 Egenvård

Lag 2022:1250 om egenvård är en lag som definierar egenvård. Med egenvård avses en hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal har bedömt att en patient själv kan utföra. Det går inte att säga generellt vilka åtgärder som utgör egenvård. Det beror på omständigheterna i varje enskilt fall. Egenvårdsinsatser kan därför innefatta allt från enklare åtgärder som exempelvis såromläggning och påtagning av stödstrumpor till mer avancerade åtgärder som hemdialys eller respiratorvård i hemmet. Egenvården kan utföras inom ramen för ett insatsbeslut. Detta innebär att omsorgspersonal kan behöva bistå den enskilde med egenvården.

Ett sätt att skilja på hälso- och sjukvård och egenvård är om åtgärden kräver medicinskt utbildad personal. Om det krävs medicinskt utbildad personal är det fråga om hälso- och sjukvård som omfattas av hälso- och sjukvårdslagstiftningen. Är en åtgärd bedömd som egenvård är det inte hälso- och sjukvård men insats för hjälp med egenvården enligt SoL eller LSS kan beviljas.

Västra Götalandsregionen och alla kommuner i Västra Götaland har en gemensam egenvårdsrutin. Rutinen gäller bedömning av om en ordinerad hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras av patienten själv, förälder eller annan lämplig person som egenvård.

För mer information se Vårdsamverkans hemsida, www.vardsamverkan.se, Socialstyrelsens hemsida om [egenvård](#) och Socialstyrelsens [meddelandeblad](#).

4.3 Delegering av hälso- och sjukvårdsuppgifter

Begreppet delegering förekommer i flera sammanhang. Med begreppet avses inom hälso- och sjukvården oftast inte delegation av beslutanderätt. Det brukar i stället vara fråga om att en legitimerad yrkesutövare inom hälso- och sjukvården, t.ex. en sjuksköterska, överlåter en arbetsuppgift till en annan person som saknar formell behörighet.

Legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal får bara överlåta en arbetsuppgift till någon annan när detta är förenligt med kravet på en god och säker vård. Den som delegerar en arbetsuppgift till någon annan ansvarar för att hen har förutsättningar att göra uppgiften. Den som får en delegering ansvarar för hur hen gör arbetsuppgiften. För att en arbetsuppgift ska kunna delegeras måste det finnas en regel som tillåter det. Delegeringsbeslut är personliga och ska ange en namngiven person som uppgiften delegeras till och inte en viss yrkesgrupp. Det flesta delegeringar är inom läkemedelsområdet.

4.4 Regelverk vid placering på boende utanför Göteborgs kommun

En kommun som genom ett beslut placerar en person, oavsett ålder, i en annan kommun har ett sammanhållet ansvar för de insatser som personen behöver.

För mer information se Socialstyrelsens meddelandeblad *Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun* på deras hemsida, www.socialstyrelsen.se.

4.5 Vård i livets slutskede

4.5.1 Specialiserad palliativ vård i hemmet

Under 2022 ersattes avancerad sjukvård i hemmet, ASIH-teamen, av en ny form av nära samarbete mellan specialiserade palliativa resursteam från Sahlgrenska Universitetssjukhuset, den kommunala hemsjukvården och primärvården. Sahlgrenska Universitetssjukhuset är nu arbetsgivare för de personalkategorier som har huvudansvar för specialiserad palliativ vård och inrättar palliativa resursteam över staden med start i Sydväst och Högsbo sjukhus.

Läs mer om organiseringen på Sahlgrenskas hemsida, [Palliativt resursteam Högsbo - Sahlgrenska Universitetssjukhuset](#). Se även *Göteborgs stad Samverkansrutin för kommunal Hälso- och sjukvård (KPV) och Palliativa resursteam, Sahlgrenska Universitetssjukhus (PRT SU)* som finns på [styrande dokument](#).

4.5.2 Hospice

Hospice är en hälso- och sjukvårdsinsats och inte en insats enligt SoL. Personen ansöker själv och bifogar ett läkarintyg med ansökan.

För mer information se Göteborgs Stads hemsida, www.goteborg.se.

5. Utländska medborgares rätt till bistånd och insatser

5.1 Asylsökande och nyanlända

Asylsökande omfattas av lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., LMA, och ska få sina behov tillgodosedda av Migrationsverket. Bistånd enligt LMA omfattar dagersättning, särskilt bidrag och logi. Personer som omfattas av LMA har inte rätt till insatser enligt SoL för förmåner av motsvarande karaktär. Av 16 § LSS framgår att kommunens ansvar för LSS-insatser endast gäller dem som är bosatta i kommunen. I regel kan en person anses bosatt på den ort där hen är folkbokförd. Bestämmelserna i 3 § folkbokföringslagen anger att en person som efter inflyttning kan antas under sin normala livsföring komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under minst ett år ska folkbokföras i landet.

Nyanlända som beviljats uppehållstillstånd, både permanenta och tidsbegränsade, kan ha rätt till insatser enligt SoL, insatser enligt LSS samt hälso- och sjukvård och rehabilitering/habilitering enligt HSL, om de anses vara bosatta i kommunen.

Det finns möjligheter för kommuner att söka ersättning för kostnader som rör asylsökande och nyanlända, vilket regleras i flera statliga förordningar. Enheten Flyktingadministration i Socialförvaltningen Centrum har till uppgift är att bevaka kommunens rätt till statlig ersättning för mottagna och asyl- och tillståndssökande flyktingar och ansöka om ersättning. Ersättningarna är schabloniserade statsbidrag samt ersättning för särskilda individuella kostnader. Flyktingadministration administrerar de statliga ersättningarna till berörda förvaltningar och verksamheter i Göteborg. Om det uppstår en tvist i ersättningsfrågor mellan stat och kommun kan Flyktingadministration företräda kommunen i frågan. Flyktingadministration ger också information och stöd om de statliga ersättningarna och tar fram statistik inom området.

5.1.1 Massflyktsdirektiv

En person som har ett giltigt uppehållstillstånd med hänvisning till massflyktsdirektivet och är folkbokförd i Sverige har samma rätt till insatser enligt SoL som andra folkbokförda personer med uppehållstillstånd.

Om en person med uppehållstillstånd enligt direktivet blivit folkbokförd och beviljats en insats enligt LSS före den 1 november 2024 har de fortsatt rätt till den enligt övergångsregler. I övrigt har personer med uppehållstillstånd enligt direktivet inte rätt till insatser enligt LSS, det framgår av 7 a § LSS.

För mer information, se SKR:s hemsida, www.skr.se

5.2 EU/EES-medborgare

I SoL är vistelsebegreppet centralt. Detta tillsammans med kommunens yttersta ansvar enligt SoL och den enskilda personens rätt till insatser gör att kommunen måste göra en individuell prövning av rätten till insats och insatsens omfattning i varje enskilt fall (29 kap. 4 § 1 stycket och 11 kap. 1 § SoL).

Av 16 § LSS framgår att kommunens ansvar för LSS-insatser endast gäller dem som är bosatta i kommunen. I regel kan en person anses bosatt på den ort där hen är folkbokförd. Bestämmelserna i 3 § folkbokföringslagen anger att en person som efter inflyttning kan antas under sin normala livsföring komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under minst ett år ska folkbokföras i landet.

När det gäller ansökningar från EU/EES-medborgare är det viktigt att bedöma om den enskilde har uppehållsrätt i Sverige eller inte. För mer information hänvisas till SKR:s vägledning för socialtjänsten i arbetet med EU/EES medborgare. Den tar upp EU/EES-medborgares rätt till socialt bistånd, möjligheter och ansvar i mötet med EU/EES-medborgare i utsatta förhållanden samt ansvar för barn och unga.

För mer information, se *Vägledning för socialtjänsten i arbetet med EU/EES medborgare* på Socialstyrelsens hemsida, www.socialstyrelsen.se.

6. Barnrättsperspektiv inom funktionshinderområdet

6.1 Barnrättsperspektiv

Barnkonventionen blev svensk lag 2020 och innebär att barns bästa ska tillgodoses samt att barn har rätt att komma till tals och få sina åsikter beaktade. I både LSS 6 a § och LSS 8 § samt 3 kap. 1 § SoL och 3 kap. 3 § SoL tas barnets rätt upp. Enligt 6 a § LSS ska barnets bästa särskilt beaktas när åtgärder rör barn. Vidare står det i 8 § LSS att när en insats rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Förvaltningen för funktionsstöd ska, liksom alla myndigheter, säkerställa att barnperspektivet, barnets perspektiv samt barnrättsperspektivet införlivas i utredningsarbetet, att barnets bästa har beaktats i beslut som direkt eller indirekt rör enskilda barn.

En barnkonsekvensanalys ska göras i samband med varje utredning. En barnkonsekvensanalys ska innehålla:

- Vilket/vilka barn som direkt eller indirekt berörs av beslutet
- Barnets åsikt. Barnets åsikt ska beaktas utifrån barnets ålder och mognad.
- Barnperspektiv. Vuxna som känner barnet behöver få bidra med sina åsikter i ärendet. Andra professionella kan behöva tillfrågas. Lagstiftning att förhålla sig till, inklusive barnkonventionen.
- Konsekvenser och effekter av beslut som rör det enskilda barnet ska identifieras och analyseras. Kompensatoriska åtgärder identifieras för det fall som barnets bästa inte kan tillgodoses.
- En bedömning av barnets bästa.

Barnet ska få information på ett sätt som är anpassat utifrån barnets ålder och mognad samt vara formulerat så att barnet förstår beslutets innebörd, motiveringen till beslutet och beslutets konsekvenser. När ett beslut är fattat ska insatsen följas upp för att säkerställa att barnets bästa fortsatt beaktas.

För mer information se *Förvaltningen för funktionsstöds rutin för att beakta barnrättsperspektiv i handläggning inom myndighet* på [styrande dokument](#).

6.2 Anmälan om missförhållanden

I 19 kap. 1 § SoL framgår att myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Skyldigheten gäller alla anställda hos sådana myndigheter.

Om vårdnadshavaren till ett barn brister i omsorg om barnet på sådant sätt att det finns påtagliga risker för barnets hälsa eller utveckling, eller om barnet själv genom socialt nedbrytande beteende, missbruk eller brottslig verksamhet, utsätter sin hälsa för påtagliga risker har socialförvaltningarna skyldighet att ge stöd och skydd.

För mer information se Socialstyrelsens handbok *Anmäla oro för barn - stöd för anmälningsskyldiga och andra anmälare* på deras hemsida, www.socialstyrelsen.se. Det finns även information på Kunskapsguiden, www.kunskapsguiden.se.

6.3 LVU – lag med särskilda bestämmelser om vård av unga

Socialförvaltningarna ska alltid utreda vid misstanke om att barn far illa. Insatser inom socialtjänsten för barn och unga ska i första hand ges under frivilliga former. Om inte socialtjänsten i samförstånd med vårdnadshavarna, och den unge när hen fyllt 15 år, kan ge det nödvändiga stödet finns i vissa fall möjligheten att använda tvång för att förhindra en ogynnsam utveckling.

Genom lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, regleras sådana situationer när frivilliga insatser av olika skäl inte kan komma till stånd eller inte är tillräckliga. LVU blir tillämplig om det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas på grund av missförhållanden i hemmiljön eller på grund av den unges eget beteende. Den nödvändiga vården ska inte heller kunna ges på frivillig väg.

För mer information om LVU, se Socialstyrelsens [hemsida](#).

7. Anhörigstöd

Socialnämnden ska enligt 13 kap. 9 § SoL erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder. Utifrån Socialstyrelsens definition benämns den som ger stöd och insatser anhörig eller annan person. Med annan person menas någon som är utanför familjekretsen, till exempel en granne eller vän. Den person som tar emot omsorg, stöd och vård benämns närstående. Det ska vara ett fritt val att stödja, hjälpa och vårda en närstående och inte vara ett tvång på grund av eventuella bristande resurser i samhället. Den anhörige ska själv kunna avgöra hur stort ansvar hen vill ta i fråga om att stödja, vårda eller bistå en närstående.

Anhöriga som vill stödja, hjälpa eller vårda en närstående ska erbjudas olika former av stöd. Stödet ska, så långt det är möjligt, planeras och utföras i samråd med den anhörige och dennes närstående. Stödet ska vara flexibelt och av god kvalitet och vara till nytta för både den anhörige och dennes närstående. Insatserna ska utformas så att det underlättar för den anhörige både fysiskt, psykiskt och socialt. Anhöriga ska mötas med respekt och erkännande och deras kunskap och kompetens ska tas tillvara. Stödinsatserna ska vara av förebyggande och hälsofrämjande karaktär för att bidra till att bevara och främja den anhöriges hälsa. Stödet ska också leda till att den anhörige kan känna trygghet och få en bibehållen eller ökad livskvalitet.

För mer information se *Göteborgs Stads riktlinje för stöd till anhörig som hjälper och vårdar närstående* på [styrande dokument](#). Se även Göteborgs Stads hemsida för mer information, www.goteborg.se.

8. Företrädare och stöd

8.1 Anhöriga och närstående

Ibland önskar den enskilde anlita närstående som ombud eller biträde vid kontakter med myndigheter. Det finns inga hinder för det om ombudet eller biträdet uppfyller de krav som allmänt kan ställas. Anhöriga har i övrigt ingen laglig rätt till inflytande om de inte är den sökandes formella ombud eller legala företrädare (god man eller förvaltare). Anhöriga och/eller närstående ska dock alltid, om den enskilde samtycker, beredas möjlighet att lämna sina synpunkter.

8.2 Ombud och biträde

Den enskilde kan anlita ett ombud eller ett biträde vid sina kontakter med en myndighet. Med ombud avses den som har fullmakt att helt eller delvis föra talan för den enskildes räkning. Ett biträde bistår däremot bara den enskilde och kan därmed inte själv tala för den enskildes räkning.

Bestämmelserna om ombud och biträde finns i 14 och 15 § FL. Av 14 § FL framgår att den som är part i ett ärende får anlita någon som är lämplig för uppdraget som ombud eller biträde. Även den som anlitar ett ombud ska emellertid medverka personligen om myndigheten begär det. Det kan ibland vara nödvändigt av utredningsskäl, t.ex. i sådana fall när bara den enskilde själv har den information som behöver tillföras ett ärende. Om ett ombud eller biträde bedöms vara rättsligt olämplig för sitt uppdrag får myndigheten besluta att han eller hon inte längre får medverka i ärendet genom att fatta ett överklagbart beslut.

Av 15 § FL framgår att en myndighet får begära att ett ombud ska styrka sin behörighet genom en skriftlig eller muntlig fullmakt. Fullmakten ska innehålla uppgifter om ombudets namn och uppdragets omfattning. Om ombudet får sätta någon annan i sitt ställe så ska också det anges. Av bestämmelsen framgår vidare att om ett ombud inte följer en begäran om att styrka sin behörighet genom en fullmakt får myndigheten besluta ett föreläggande om samma sak.

8.3 Framtidsfullmakt

Lag (2017:310) om framtidsfullmakter är tänkt att öka människors självbestämmande och förstärka möjligheterna för enskilda att bestämma hur deras angelägenheter ska skötas i framtiden. En framtidsfullmakt kan gälla både ekonomiska och personliga angelägenheter. Lagen om framtidsfullmakter ger en person över 18 år rätt att själv bestämma att en annan person ska ta hand om hans eller hennes ekonomiska och personliga angelägenheter i framtiden. Fullmakten träder i kraft när den enskilde inte längre kan ta hand om sina angelägenheter själv på grund av sjukdom, psykisk störning eller liknande. Framtidsfullmakten kan ersätta god man eller förvaltare men kan också gälla parallellt beroende på hur ställföreträdarens uppdrag ser ut.

Det finns särskilda formkrav för framtidsfullmakter, tillskillnad från vanliga fullmakter. En framtidsfullmakt måste vara skriftlig och ska bevitnas av två personer.

För mer information, se riksdagens hemsida www.riksdagen.se eller Sveriges domstolars hemsida, www.domstol.se.

8.4 Anhörigbehörighet

Genom bestämmelserna om anhörigbehörighet har anhöriga i vissa fall rätt att företräda enskilda som inte längre kan ta hand om sina ekonomiska angelägenheter. I 17 kap. 1 § föräldrabalken, FB, anges att om det är uppenbart att någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller något liknande förhållande inte längre har förmåga att ha hand om sina ekonomiska

angelägenheter, är en anhörig behörig att för den enskilde vidta ordinära rättshandlingar med anknytning till dennes dagliga livsföring. Vilka anhöriga som kan ha behörighet framgår av 17 kap. 2 § FB. Behörigheten gäller bara om situationen uppstår efter att den enskilde har fyllt 18 år.

Om beslutsoförmågan har inträffat före 18 års ålder är det endast god man eller förvaltare som kan vara företrädare. Så länge som det inte finns någon sådan utsedd har personen i princip rättshandlingsförmåga och som utgångspunkt kan antas att de kan ansöka om insatser om god man ännu inte förordnats. Om personen inte alls kan anses ha insikt i vad som ansöks om eller inte alls är kommunicerbara kan vi inte hantera ansökan eller någonting i ärendet tills god man är utsedd.

Behörigheten omfattar ordinära rättshandlingar i den dagliga livsföringen. I förarbetena till bestämmelserna (prop. 2016/17:30 s. 136) ges exempel på vad det kan gälla. Det kan t.ex. vara att betala räkningar för boende, hälso- och sjukvård och andra sociala tjänster, transporter, försäkringar, skatter, tv och telefon. Ofta behövs också hjälp att köpa mat, kläder och hygienartiklar. I förarbetena står också att det i behörigheten ingår att ansöka om bidrag, t.ex. bostadsbidrag eller ekonomiskt bistånd enligt SoL och att ansöka om annan insats som hemtjänst.

Vad som i det konkreta fallet har betydelse för den enskildes dagliga livsföring varierar från person till person. Det är bara uppenbara fall av beslutsoförmåga som innebär att anhöriga får en behörighet enligt bestämmelserna. Det är den anhörige som ska bedöma om behörigheten gäller. Om den enskilde har en god man, förvaltare eller en framtidsfullmaktshavare så gäller inte anhörigbehörigheten i den delen. Det finns emellertid inget som hindrar att en anhörig sköter de uppgifter som ingår i anhörigbehörigheten medan andra personliga angelägenheter sköts av t.ex. en god man.

En anhörigbehörighet ska styrkas av den som vill använda sig av anhörigbehörigheten. Det görs genom att begära handlingar som visar släktskap från Skatteverket, exempelvis Familjebevis.

Bestämmelserna om anhörigbehörighet är förhållandevis nya och har ännu inte prövats i särskilt många fall. Det gör att tillämpningen av lagstiftningen inte är helt tydlig. Framför allt vad gäller anhörigbehörighet och ansökningar enligt LSS. Det gör att ärenden behöver bedömas individuellt.

8.5 God man och förvaltare

Bestämmelserna om god man och förvaltare finns i 11 kap. föräldrabalken, FB. God man kan förordnas om den enskilde på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person. En person som har god man behåller sin s.k. rättshandlingsförmåga. Den gode mannen får bara företräda den enskilde inom ramen för sitt förordnande och som huvudregel bara om den gode mannen har den enskildes samtycke. Samtycke krävs emellertid inte om den enskildes tillstånd hindrar att samtycke inhämtas eller om den enskildes mening av någon annan orsak inte kan inhämtas. Samtycke behövs inte heller för rättshandlingar som avser den dagliga hushållningen, om inte den enskilde gett uttryck för annat. Den gode mannen är ett biträde till den enskilde i den eller de delar som uppdraget omfattar dvs. att bevaka den enskildes rätt, att förvalta den enskildes egendom eller att sörja för den enskildes person.

En förvaltare kan förordnas om den enskilde på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande är ur stånd att vårda sig eller sin egendom. Förvaltarskap får inte anordnas om det är tillräckligt med godmanskap eller hjälp i någon annan mindre ingripande form. I förvaltarens uppdrag kan det ingå samma uppgifter som för en god man. Till skillnad mot vad som gäller för en god man har en förvaltare inom ramen för sitt uppdrag ensam rådighet över den enskildes egendom och företräder ensam denne i alla angelägenheter som omfattas av uppdraget.

Med förvaltarens samtycke får emellertid den enskilde själv vidta rättshandlingar i angelägenheter som omfattas av förvaltaruppdraget. Förvaltaren är ställföreträdare för den enskilde i de delar som uppdraget omfattar. Det innebär att han eller hon inte behöver inhämta den enskildes samtycke.

Trots att en enskild har en förvaltare har hen ändå fortfarande rätt att själv bestämma i frågor av personlig art, som medicinsk vård och frågor rörande boende. Att ge insatser mot en vuxens persons vilja eller att använda tvångsåtgärder kräver stöd av lag. Det innebär att en god man eller förvaltare inte kan samtycka till att insatser ges mot den enskildes vilja eller tillåter användning av tvångsåtgärder. För mer information, se [Socialstyrelsens handbok för socialtjänsten om handläggning och dokumentation](#) som återfinns på deras hemsida.

En socialnämnd ska enligt 5 kap. 3 § socialtjänstförordningen (2025:468) anmäla till överförmyndaren bl.a. om den finner att god man eller förvaltare enligt FB bör förordnas för någon eller att någon inte längre behöver ha förvaltare.

För mer information se Göteborgs stads hemsida, www.goteborg.se. Mer information finns även på SKR:s hemsida, www.skr.se.

8.6 Personligt ombud

Ett personligt ombud är till för den som har eller har haft kontakt med psykiatri i Göteborg. Personliga ombud arbetar på uppdrag av den enskilde och är helt fristående från myndigheter. I Göteborgs Stad utförs tjänsten personligt ombud av Bräcke Diakoni genom ett idéburet offentligt partnerskap.

Tillsammans med den enskilde läggs en plan för att ge råd, stöd och hjälp till förändring. Det kan handla om ekonomi och bostad, om hälsa och medicinering, om arbete och sysselsättning eller om relationer till familj och vänner. Det personliga ombudet är ett stöd i kontakter med olika myndigheter och hjälper den enskilde att få den vård och service man har rätt till. Uppdraget kan till exempel innebära att medverka till att skapa ett nätverk av människor kring den enskilde för att på så sätt skapa förutsättningar till att få en högre livskvalité. Personligt ombud är ett stöd som inte innebär någon kostnad för den enskilde.

För mer information se Bräcke Diakonis hemsida, www.brackediakoni.se.

8.7 Tolk

Enligt 13 § förvaltningslagen, FL, ska en myndighet använda tolk och se till att översätta handlingar om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt när myndigheten har kontakt med någon som inte behärskar svenska. En myndighet ska under samma förutsättningar använda tolk och göra innehållet i handlingar tillgängligt när den har kontakt med någon som har en funktionsnedsättning som allvarligt begränsar förmågan att se, höra eller tala. Myndigheten har ansvar för att tolk anlitas, när det behövs.

Inte sällan uppträder en anhörig eller bekant till den enskilde som tolk. I kontakter som har avgörande betydelse för rätten till, eller utformning av, insatser är det viktigt att den enskildes uppgifter och synpunkter kommer fram och att hen kan tillgodogöra sig den information som lämnas. Det är myndigheten som måste förvissa sig om att så skett.

Västra Götalandsregionen erbjuder sedan 2023 enbart vardagstolkning vilket innebär tolktjänster i vardagssituationer kring den enskilde. Det betyder att dom inte längre erbjuder tolktjänst i möten som initierats av myndigheter, exempelvis kommunen. Det går inte heller att beställa teckenspråkstolkar via regionen längre. Mer information finns på Västra Götalandsregionens hemsida om [tolk](#).

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Teckenspråkstjänster i form av teckenspråkstolk, dövblindtolk, skrivtolk och dövtolk är upphandlade på ramavtal och beställs via Proceedo (Göteborgs Stads inköps- och leverantörsfakturasystem).
- ❖ Språktolk bokas via Tolkförmedling Västs hemsida, www.tolkformedlingvast.se.

9. Handläggning

9.1 Individens behov i centrum (IBIC)

IBIC står för Individens behov i centrum och är en nationell modell som Socialstyrelsen har tagit fram. IBIC är ett individanpassat, behovsinriktat och systematiskt arbetssätt som innebär strukturerad dokumentation av behov, mål och resultat i såväl handläggningen, genomförandet och uppföljningen av omsorgen. IBIC ger stöd för att tillsammans med individen formulera nuläge och mål med fokus på de individuella behoven och det som är viktigt för individen.

IBIC används vid ansökan eller uppföljning av stöd i den dagliga livsföringen oavsett individens ålder eller funktionsnedsättning, utifrån såväl socialtjänstlagen, SoL, som lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. För utredningar om hemvårdsbidrag eller stöd till anhörig används inte IBIC i Göteborgs stad.

Mer information om IBIC finns på Socialstyrelsens hemsida, www.socialstyrelsen.se. Stödjande dokument om IBIC finns även på styrande dokument på Digitala navet samt i Socialtjänstprocessen.

9.2 Handläggningsprocessen

På Göteborgs Stads intranät finns [Välfärdens processer](#) som är en del av stadens styrsystem för gemensamma rutiner och processer. En av processerna är [Socialtjänstprocessen](#) som beskriver handläggnings- och genomförandeprocessen mer ingående. Rubrikerna i detta avsnitt återfinns i Socialtjänstprocessen och syftar till att övergripande beskriva handläggningsprocessen.

Socialstyrelsens [Handläggning och dokumentation - handbok för socialtjänsten](#) syftar till att underlätta tillämpningen av regelverket som gäller arbetet med handläggning i enskilda individers ärenden. Den ska ses som ett komplement till [Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser enligt SoL, LVU, LVM och LSS \(SOSFS 2014:5\)](#).

9.2.1 Ta emot ansökan

Insatser enligt LSS ska ges den enskilde endast om han eller hon begär det. Om den enskilde är under 15 år eller uppenbart saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan kan vårdnadshavare, god man, förmyndare eller förvaltare begära insatser för honom eller henne. När en insats rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad (8 § LSS). En 15-åring som själv förstår vad saken gäller och kan uttrycka en vilja kan inte beredas särskilda insatser enligt LSS enbart på vårdnadshavarens eller annan legal ställföreträdarens begäran. I vårdnadsbegreppet enligt FB ligger att, beträffande den som är under 18 år, vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att i viss utsträckning bestämma i barnets angelägenheter. En begäran av en person mellan 15 och 18 år att t.ex. få flytta till en bostad med särskild service för barn och ungdomar kan därför inte bifallas mot vårdnadshavarens vilja.

När det gäller SoL kan den enskilde själv ansöka eller välja att använda sig av ett ombud eller ett biträde. Med ombud menas en person som har fullmakt från den enskilde att helt eller delvis föra hans eller hennes talan. Med biträde menas en person som biträder en person utan att föra hans eller hennes talan.

Läs mer om företrädare och stöd i kapitel 9 i handboken eller i del 7 i *Handläggning och dokumentation – handbok för socialtjänsten* på [Socialstyrelsens hemsida](#).

För att säkerställa att det är rätt person vi möter, ska ID-kontroll göras. Detta kan ske genom personlig kännedom eller ID-handling. Som ID-handling räknas ID-kort, pass, körkort eller elektroniskt ID-kort. Om personen inte kan identifiera sig kan mötet ändå genomföras men inga utredningsåtgärder får genomföras förrän ID-handlingar har presenterats. Är det inte rätt person som ansöker ska ansökan/begäran avvisas.

Vid en aktualisering i Treserva framgår det vem som är vårdnadshavare för barn och det är den personen som ska styrka sin identitet.

En ansökan om en insats ska alltid utredas och leda till ett beslut som ska dokumenteras och den enskilde ska informeras om beslutet. En ansökan kan vara muntlig eller skriftlig. En muntlig ansökan ska dokumenteras i akten. Om det är oklart om den enskilde avser att göra ansökan om insatser, eller enbart önskar information eller råd, ska socialsekreteraren fråga om detta. En skriftligt formulerad ansökan kan bidra till ökad rättssäkerhet. Det är viktigt att säkerställa att ansökan är rätt uppfattad, både avseende form, omfattning och tidsbegränsning.

Vad kan man ansöka om?

I SoL finns inga preciserade insatser utan stödet ska utformas individuellt. Vanliga insatser är hemtjänst, boendestöd, ledsagning, kontaktperson, avlösning eller annan avlastning, men SoL ger utrymme för flexibilitet när det gäller utformningen av stödet. I LSS finns det däremot tio specificerade insatser som man kan ansöka om. [Habilitering och hälsa inom Västra Götalandsregionen](#) ansvarar för insatsen råd och stöd enligt 9 § 1 LSS. Information om insatsen råd och stöd och hur man ansöker finns på Västra Götalandsregionens hemsida.

De övriga nio insatserna enligt 9 § LSS ansvarar kommunen för. Dessa är:

1. Biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. Socialförsäkringsbalken,
2. Ledsagarservice,
3. Biträde av kontaktperson,
4. Avlösarservice i hemmet,
5. Korttidsvistelse utanför det egna hemmet,
6. Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov,
7. Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet,
8. Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna,
9. Daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig.

Om en insats kan ges enligt såväl SoL som LSS ska den enskilde, om hen förväntas tillhöra LSS personkrets, informeras om lagen och möjligheten att göra en ansökan enligt LSS. Finns redan beslut om insats enligt SoL och ny ansökan avser en insats som kan ges enligt 9 § LSS, ska den enskilde på samma sätt informeras om lagen och möjligheten att göra en ansökan enligt LSS.

LSS inskränker inte de rättigheter som en enskild person kan ha enligt annan lag. Lagen fungerar parallellt med exempelvis SoL och HSL. Socialsekreteraren ska upplysa om detta samt om de skillnader som finns mellan SoL och LSS.

För att ha rätt till stöd enligt SoL krävs ingen särskild diagnos. Det är behovet som avgör om en person har rätt till en insats. Behovet och därmed rätten till stöd och service ska kunna kopplas till en funktionsnedsättning, efter skada eller sjukdom. Den enskilde ska beviljas insatsen om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Insatsen ska tillförsäkra den enskilde skäliga levnadsförhållanden och utformas så att de stärker hens möjligheter att leva ett självständigt liv.

Den enskilde kan i vissa situationer ansöka om att insatsen ska utföras av en specifik person t.ex. en närstående. Den enskilde har inte rätt att bestämma hur ett behov ska tillgodoses, därför ska den delen av ansökan avslås. Detta innebär att den enskilde beviljas t.ex. insatsen avlösarservice men får ett delvis avslag gällande anställningen av en närstående. Det förekommer att man i genomförandet av beslutet anställer närstående i vissa situationer. Det är då frågan om ett personaladministrativt beslut som fattas av en chef i utförande verksamhet och är inte myndighetsutövning.

9.2.2 Utreda

För att socialsekreteraren ska kunna hämta in handlingar och underlag i samband med en utredning är det önskvärt med ett skriftligt samtycke från den enskilde eller i vissa fall dennes företrädare. Om detta inte är möjligt ska ett muntligt samtycke dokumenteras i akten. Ger den enskilde inte sitt samtycke ska detta också dokumenteras och den enskilde informeras om att utredningen i så fall kan försvåras eller omöjliggöras. Avsaknad av samtycke får emellertid inte innebära att nämnden underlåter att utreda eller fatta beslut i ärendet.

I SoL finns ingen ovillkorlig rätt för den enskilde att få just den insats hen ansöker om. Kommunen kan föreslå en alternativ insats om den tillgodoser behovet och den enskilde tillförsäkras skäliga levnadsförhållanden skäliga levnadsförhållanden. Exempelvis kan en ansökan om särskilt boende enligt SoL avslås med motiveringen att behovet kan tillgodoses genom hjälp i hemmet. Den alternativa insatsen ska då givetvis faktiskt utformas så att den enskildes behov tillgodoses.

En skillnad mellan LSS och SoL är att man vid bedömningen av rätten till insats enligt LSS ska pröva om behovet faktiskt tillgodoses på annat sätt. Exempelvis ska en person som bor i bostad med särskild service och ansöker om ledsagarservice faktiskt få sitt behov av ledsagning till aktiviteter utanför bostaden tillgodosett, för att man ska kunna ge avslag. Det räcker därför inte att motivera ett avslag med att motsvarande stöd ingår i insatsen bostad med särskild service.

Vid bedömning enligt SoL räcker det att behovet kan tillgodoses på annat sätt för att ge ett avslagsbeslut. Vid bedömningen av om behovet kan tillgodoses på annat sätt är det självklart viktigt att socialsekreteraren försäkras sig om att det är realistiskt att behoven tillgodoses på detta sätt. Den enskilde ska inte "bollas" mellan olika verksamheter inom kommunen eller mellan förvaltningar. Det är nämnden för funktionsstöds ansvar att tillhandahålla det stöd den enskilde har rätt till, utan hinder orsakade av stadens organisation.

Beslut ska motiveras och dokumenteras och socialsekreteraren ska försäkra sig om att den enskilde förstår innebörden av beslutet. Beslut om avslag ska alltid ges tillsammans med besvärshänvisning. Om den enskilde inte får fullt bifall till sin ansökan, gällande exempelvis omfattning eller tidsbegränsning, ska socialsekreteraren informera om rätten att överklaga och erbjuda hjälp med detta.

Handläggningstid

Enligt Förvaltningslagen ska en ansökan handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts.

Om en socialsekreterare bedömer att handläggningen av en ansökan kommer att dra ut på tiden och bli väsentligt försenad har nämnden en skyldighet att meddela den enskilde detta och informera om anledningen till förseningen. Den enskilde kan dessutom begära att ett beslut ska fattas i ärendet.

Vad som avses med *väsentlig försening* får avgöras från fall till fall (JO 2018-12-18, Dnr 7477-2017). Omständigheterna i det aktuella ärendet ska beaktas. En bedömning ska också göras i relation till den betydelse som ett snabbt avgörande normalt kan förväntas ha för den enskilde och om frågan som ska prövas exempelvis är av direkt och påtaglig betydelse för den enskildes personliga och ekonomiska ställning.

Om ett beslut inte har fattats inom sex månader från att ansökan inkommit har den enskilde rätt att få begära ett beslut. Det kallas att göra en *dröjsmålstalan*. En sådan begäran ska göras skriftligen och socialsekreteraren har då fyra veckor på sig att fatta beslut i ärendet. Om beslut inte kan fattas inom denna fyraveckorsperiod ska i stället ett avslagsbeslut fattas gällande begäran om att ärendet ska avgöras. Avslagsbeslutet avser enbart att beslut inte kan fattas i det aktuella ärendet. I beslutet ska det framgå varför beslut inte kan fattas i det aktuella ärendet.

Socialsekreterarens beslut om att inte avgöra ett ärende kan överklagas till Förvaltningsrätten som i sin tur kan besluta att ärendet ska avgöras snarast eller inom en viss tid.

9.2.3 Analysera och bedöma Sammanvägd bedömning

I utredningen görs en sammanvägd bedömning baserad på de juridiska ställningstaganden som krävs för att pröva behovet. Varje bedömning är individuell men socialsekreteraren kan ha stöd av följande för att säkerställa att bedömningen är tydlig och täckande.

- Vad brukaren ansöker om (enligt vilket lagrum, vilken omfattning och tidslängd)
- Brukarens diagnos/funktionsnedsättning/personkretstillhörighet
- Vad syftet är med den insats som brukaren sökt om
- Koppling av brukarens behov och situation till syftet med den insats som söks
- Bedömning om och hur brukarens behov tillgodoses/kan tillgodoses på annat sätt eller inte
- Bedömning om brukaren uppnår goda levnadsvillkor/skäliga levnadsförhållanden med eller utan sökt insats
- Bedömning om i vilken omfattning brukaren har rätt till sökt insats för att uppnå goda levnadsvillkor/skäliga levnadsförhållanden
- Bedömning om hur länge insatsen ska beviljas d.v.s. individuell motivering till tidsbegränsning eller icke tidsbegränsning
- Barnkonsekvensanalys (om ärendet berör barn)

9.2.4 Meddela beslut och formulera uppdrag

När en person bedöms ha rätt till insats ska socialsekreteraren formulera ett uppdrag och sedan fördela det till den verksamhet som ska verkställa den enskildes beslut. Några insatser verkställs

genom samverkan med SPINK (korttidsvistelse och korttidsboende) eller boendeplaneringen (boende för barn, unga och vuxna enligt LSS och SoL). Mer information finns i beskrivningen av respektive insats.

Utgångspunkten är att den enskilde ska kunna förlita sig på de beslut som fattats och att dessa inte kan ändras. I vissa situationer kan emellertid ett beslut ändras under pågående giltighetsperiod. I FL finns bestämmelser om när en myndighet *får* respektive *ska* ändra ett av sina beslut. Enligt 37 § FL *får* ett beslut som till sin karaktär är gynnande för den enskilde bara ändras till den enskildes nackdel om:

1. det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas,
2. tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart, eller
3. felaktigheten beror på att parten har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter.

Enligt 38 § FL *ska* en myndighet ändra ett beslut som den har meddelat som första instans om;

1. den anser att beslutet är uppenbart felaktigt i något väsentligt hänseende på grund av att det har tillkommit nya omständigheter eller av någon annan anledning och
2. beslutet kan ändras snabbt och enkelt utan att det blir till nackdel för någon enskild part.

Det är viktigt att det behov och de faktorer som utgör grund för rätten till insats tydligt redovisas i utredningen som ligger till grund för beslutet så att en jämförelse kan göras vid uppföljning.

Överklagande och inhibition

Om den enskilde inte är nöjd med sitt beslut så kan hen överklaga. I samband med överklagande av beslutet kan den enskilde begära inhibition eller interimistiskt beslut. Att ett beslut inhiberas innebär att det inte gäller till dess att saken är slutgiltigt avgjord av domstol. Interimistiskt beslut innebär att domstolen fattar ett tillfälligt beslut som gäller till dess att saken är slutgiltigt avgjord av domstol. Det är alltid domstolen som beslutar om inhibition och interimistiskt beslut. Om den enskilde har begärt inhibition av ett beslut så bör förvaltningen inte verkställa det överklagade beslutet innan frågan om inhibition har avgjorts av domstolen. I övrigt förändrar inte yrkande om inhibition eller interimistiskt beslut förvaltningens handläggning.

När ett överklagande kommer in ska förvaltningen pröva om det har kommit in i rätt tid, det vill säga inom tre veckor från meddelat beslut, och bedöma om det finns skäl att ompröva beslutet. Om överklagandet har kommit in i rätt tid och det inte finns skäl att ompröva beslutet så ska överklagandet tillsammans med beslutet och alla handlingar som ligger till grund för beslutet skyndsamt skickas till förvaltningsrätten. Samma sak gäller om förvaltningen valt att ompröva hela eller delar av beslutet. I hanteringen av en överklagan får förvaltningen inte göra något annat än att rättidspröva eller ompröva beslutet.

9.2.5 Genomföra, följa upp och ändra

Socialekreterare har ansvar för uppföljning av beslutade insatser. Det innebär att tillsammans med den enskilde säkerställa att den beviljade insatsen genomförs som planerat och att målen i uppdraget nås. Uppföljning ska ske oavsett om beslutet är tidsbegränsat eller inte tidsbegränsat. För att uppnå god kvalitet i arbetet ska uppföljning av insatserna ske kontinuerligt, minst en gång per år, och vid förändrade förhållanden. Uppföljning gäller insatser som ges i såväl kommunal regi som av annan huvudman.

En förutsättning för uppföljning är att socialsekreteraren får del av upprättade och reviderade genomförandeplaner samt skriftliga sammanställningar. Enhetschefen för utförandet har i sin tur ansvar för att uppdraget utförs enligt gällande genomförandeplan samt att det förs kontinuerlig dokumentation vid förändringar i utförandet.

I samband med uppföljning kan det framkomma att den enskildes situation förändrats och att det därför är aktuellt att ändra beslutet. För att det ska vara möjligt att ändra ett gynnande beslut till den enskildes nackdel med hänvisning till förändrade förhållande måste beslutet vara försett med ett återkallelseförbehåll. Exempelvis kan förbehållet innebära att beslutet återkallas när den enskilde inte längre har behov av insatsen. Det är viktigt att sådana förbehåll utformas med eftertanke och så långt som möjligt anger under vilka precisa förutsättningar en ändring av beslutet kan göras, vilket är viktigt för den enskildes behov av trygghet. Huvudregeln är att gynnande beslut inte kan ändras till den enskildes nackdel eller återkallas. Från huvudregeln att gynnande beslut inte kan ändras eller återkallas finns vissa undantag som förts in i FL, se stycke 10.2.4, Meddela beslut och formulera uppdrag, ovan i handboken. Lagändring eller ny rättspraxis är inte skäl nog för att ändra gynnande beslut till en enskilds nackdel.

Om nämnden helt eller delvis har återkallat ett beslut om insats enligt SoL eller LSS, ska det av dokumentationen framgå (SOSFS 2014:5 5 kap. 18 §);

1. När beslutet om insats har återkallats helt eller delvis
2. Vilka skäl som ligger till grund för beslutet om återkallelse
3. Namn och befattning eller titel på den som fattat beslutet om återkallelse

Ett återkallat beslut utgör ett överklagbart beslut och ska därmed följas av en besvärshänvisning.

9.3 Tidsbegränsning av beslut

En person med varaktig funktionsnedsättning har ofta ett livslångt behov av stöd även om stödets form och omfattning kan variera. Beslut enligt SoL och LSS kan tidsbegränsas efter individuellt övervägande och tidsbegränsningen ska i så fall motiveras. För att säkerställa den enskildes behov av trygghet och förutsägbarhet är det viktigt att anpassa beslutets giltighetstid utifrån en rimlighetsbedömning. Vid ansökningstillfället ska det säkerställas om ansökan avser en viss tidsperiod och vilket tidsperspektiv den enskilde tänker sig. Om beslutet tidsbegränsas mot den enskildes vilja eller insatsen beviljas under en kortare tid än den enskilde vill, ska den delen av beslutet betraktas som ett avslag. En besvärshänvisning ska då skickas med beslutet.

Ett tidsbegränsat beslut bör följas upp i rimlig tid innan det upphör. Det är av vikt att den enskilde uppmärksammas på att beslutet är tidsbegränsat och på möjligheten att ansöka på nytt för att inte riskera att bli utan berättigat stöd.

Beslut om bostad med särskild service enligt SoL och LSS bör endast i undantagsfall tidsbegränsas. Se vidare under avsnittet om Bostad med särskild service för vuxna.

Beslut om daglig verksamhet ska tidsbegränsas då insatsen är riktad till personer i yrkesverksam ålder, antingen genom till och med datum eller genom formuleringen *”Beslutet gäller för tid då den beviljade är i yrkesverksam ålder”*. Tidsbegränsningen kan avse kortare eller längre perioder beroende på vilka möjligheter personen som beslutet avser bedöms ha att kunna utveckla/träna sin arbetsförmåga.

JO har ifrågasatt att beslut om insatser enligt LSS tidsbegränsas slentrianmässigt. Enligt JO måste det övervägas i varje enskilt fall om det är nödvändigt med en tidsbegränsning. Det är mindre befogat

med en tidsbegränsning för sådana insatser enligt LSS där det inte kan förutses någon förändring av behovet inom överskådlig tid (se t.ex. JO 2003/04 s. 324 och JO:s beslut dnr 589–2016).

Angående under vilka förutsättningar som ett gynnande beslut kan omprövas, se stycke 10.2.4, Meddela beslut och formulera uppdrag, ovan i handboken.

9.4 Återkallelseförbehåll

Justitieombudsmannen (JO) har betonat att det är av vikt att återkallelseförbehåll är tydligt uttryckta i beslutet. Det finns vidare flera avgöranden från de förvaltningsrättsliga domstolarna där ändring eller återkallelse av gynnande beslut har förklarats vara felaktiga med hänvisning till att uttryckligt återkallelseförbehåll saknas eller att förbehållet är för allmänt hållet.

Återkallelseförbehållet måste vidare utformas så att det uppfyller rimliga krav på förutsebarhet och är förenligt med kraven på legalitet, objektivitet och proportionalitet. Det spelar ingen roll vilken lagstiftning som har legat till grund för beslutet utan kraven gäller för samtliga gynnande beslut som innebär myndighetsutövning mot enskild.

Eftersom utgångspunkten för beslut enligt LSS är att de inte ska vara tidsbegränsade finns det ofta skäl att förena besluten med ett återkallelseförbehåll. Även för beslut som är begränsade i tid finns det ofta anledning att använda sig av ett återkallelseförbehåll då situationen kan förändras under beslutstiden.

Återkallelseförbehåll bör dock inte användas på korta beslut. Någon nedre tidsgräns finns inte men JO har i ett ärende bedömt att återkallelseförbehåll inte borde ha använts i ett beslut som endast sträckte sig fem månader då det var för kort tid för att någon förändring skulle kunna förväntas inträffa.

Nämnden för funktionsstöd använder tre olika återkallelseförbehåll:

- Beslutet kan återkallas om din situation förändras på ett sådant sätt att rätt till insatsen kan ifrågasättas.
- Beslutet kan återkallas om du tackar nej till erbjuden verkställighet tre gånger.
- Beslutet kan återkallas om du inte tillgodogör dig insatsen.

Vilket eller vilka återkallelseförbehåll som ska infogas i beslutet om insats avgörs av beslutsfattaren efter en individuell bedömning i aktuellt ärende. Om en insats beviljas i väntan på verkställighet av annan insats kan det i återkallelseförbehållet läggas till en mening om att återkallelse kan ske då det andra beslutet verkställs. Det är till exempel aktuellt då korttidsboende beviljas i väntan på att beslut om bostad med särskild service ska verkställas.

För mer information, se *Nämnden för funktionsstöds riktlinje för återkallelseförbehåll i myndighetsbeslut* på [styrande dokument](#).

9.5 Särskild avgift och rapporteringsskyldighet

9.5.1 Särskild avgift

En kommun som inte inom skälig tid tillhandahåller insatser enligt 11 kap. 1 § SoL eller insats enligt 9 § LSS som någon är berättigad till enligt ett beslut av socialnämnden eller enligt ett domstolsavgörande, ska åläggas att betala en särskild avgift. Detsamma gäller en kommun som inte

inom skälig tid på nytt tillhandahåller insatsen efter det att verkställigheten av ett sådant beslut eller avgörande avbrutits.

Frågan om särskild avgift prövas av domstol efter ansökan av Inspektionen för vård och omsorg, IVO. Den utdömda särskilda avgiften kommer att vara beroende av hur långt dröjsmålet varit och hur allvarligt det i övrigt kan anses vara. Beloppet kan variera mellan tiotusen och en miljon kronor. Om insatsen fortfarande inte verkställs efter en dom om särskild avgift, kan ytterligare särskild avgift dömas ut.

Beslut om insats ska i princip verkställas omedelbart. Det är emellertid rimligt att vissa insatser inte verkställs omedelbart efter att ett gynnande beslut har fattats. Det är därför inte möjligt att generellt avgöra vad som kan betraktas som skälig tid för verkställighet. T.ex. bör insatser såsom avlösarservice eller ledsagarservice kunna verkställas i stort sett utan dröjsmål medan den skäliga tiden för andra insatser som ställer krav på planering och framförhållning, såsom bostad med särskild service, kan vara längre.

Socialsekreteraren ska dokumentera alla omständigheter som medför dröjsmål i ett ärende i den enskildes personakt. Det kan t.ex. gälla att den enskilde fått skäliga erbjudanden om verkställighet som hen tackat nej till eller att den enskilde har specifika önskemål vad gäller verkställigheten. Dokumentationen utgör underlag för kommunen att kunna påvisa om det funnits omständigheter kring dröjsmålet som ligger utanför kommunens kontroll.

9.5.2 Rapporteringsskyldighet

Nämnden för funktionsstöd ska till IVO och stadens revisorer rapportera alla gynnande beslut enligt 11 kap. 1 § SoL och 9 § LSS som inte har verkställts inom tre månader från dagen för beslutet. För varje beslut ska nämnden ange tidpunkten för beslutet och vilken typ av insats beslutet gäller samt kortfattat uppge skälen för dröjsmålet. Rapporteringen ska enligt 34 kap. 1 § SoL och 28 f § LSS ske en gång per kvartal.

Nämnden för funktionsstöd ska även rapportera till IVO och stadens revisor alla gynnande beslut enligt 11 kap. 1 § SoL och 9 § LSS som fortfarande inte har verkställts efter ytterligare tre månader samt beslut som tidigare varit verkställda men under mer än tre månader inte verkställts.

Nämnden för funktionsstöd ska också anmäla till IVO och revisorerna när nämnden har verkställt ett beslut som tidigare rapporterats som icke verkställt.

Kvartalsvis ska även en statistikrapport över hur många av nämndens gynnande beslut enligt 11 kap. 1 § SoL och 9 § LSS som inte har verkställts inom tre månader från beslutet lämnas till kommunfullmäktige. Nämnden ska ange vilka typer av insatser dessa beslut gäller och hur lång tid som har förflutit från beslutet i varje fall.

För mer information, se *Förvaltningen för funktionsstöds rutiner för rapportering av ej verkställda beslut* på [styrande dokument](#) eller IVO:s hemsida, www.ivo.se.

9.6 Delegationsordning

Med delegation menas överföring av beslutanderätten till organ eller person som är underställd nämnden. Ett beslut som är fattat på delegation betraktas som ett beslut av nämnden. Möjligheten till delegation gäller det som kommunalrättsligt anses vara ett beslut. Inom socialtjänsten vidtas en mängd åtgärder som inte är att anse som beslut, t.ex. rent förberedande och verkställande åtgärder som inte omfattas av reglerna om delegation. Kännetecknande för ett beslut är bl.a. att det finns alternativa lösningar och att beslutsfattaren måste göra vissa överväganden eller bedömningar.

Bestämmelser om en nämnds möjlighet att delegera beslutanderätt finns i 6 kap. 37–39 §§ KL och, för socialnämnder, i 30 kap. SoL.

Respektive nämnd beslutar i en delegationsordning om vilka grupper av ärenden som delegeras och om hur rapportering av fattade delegationsbeslut ska ske. Det är vanligt att all delegation adresseras till förvaltningschefen och att hen ges rätt att vidaredelegera. Det är inte tillåtet att vidaredelegera i andra fall. (Delegeringar inom hälso- och sjukvården är något annat och ska inte förväxlas med den kommunalrättsliga delegationen.)

Den som har fattat ett beslut med stöd av delegation ska dokumentera detta i enlighet med gällande lagstiftning. Beslut i socialtjänstens individärenden, beslut enligt LSS och beslut enligt föräldrabalken anmäls till utskottet, vars protokoll sedan anmäls till nämnden.

Aktuell delegationsordning återfinns på [styrande dokument](#).

9.7 Jäv

För att garantera att myndigheter handlägger ärenden objektivt och opartiskt finns det regler om jäv. Bestämmelserna om jäv finns för nämnderna i 6 kap. 28–32 §§ kommunallagen (KL). Av 7 kap. 4 § KL framgår att dessa bestämmelser ska tillämpas även i fråga om jäv för anställda. En förtroendevald eller anställd som är jävig i ett ärende får inte delta eller närvara vid handläggningen av ärendet. Den förtroendevalde eller anställda får emellertid vidta åtgärder som inte någon annan kan utföra utan att handläggningen försenas avsevärt. Den som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot honom eller henne ska självmant tala om det.

Av 6 kap. 28 § KL framgår att en förtroendevald är jävig, om:

- Saken angår honom eller henne själv eller hans eller hennes make, sambo, förälder, barn eller syskon eller någon annan närstående eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för den förtroendevalde själv eller någon närstående (sakägar-, intresse- och släktskapsjäv),
- Han eller hon eller någon närstående är ställföreträdare för den som saken angår eller för någon som kan vänta synnerlig nytta eller skada av ärendets utgång (ställföreträdarjäv),
- Ärendet rör tillsyn över sådan kommunal verksamhet som han eller hon själv är knuten till (tillsynsjäv),
- Han eller hon har fört talan som ombud eller mot ersättning biträtt någon i saken (ombudsjäv) eller
- Det i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet för hans eller hennes opartiskhet i ärendet (delikatessjäv).

9.8 Ansvarsfördelning mellan vistelseort och bosättningskommun

Av SoL och LSS framgår ansvarsfördelningen mellan vistelsekommun och bosättningskommun. I de flesta fall är vistelsekommun och bosättningskommun detsamma.

Bosättningskommunen är den kommun där personen är stadigvarande bosatt eller dit den enskilde har starkast anknytning. Bosättningskommunen ska ansvara för stöd- och hjälpinsatser även när en enskild under en längre eller kortare period vistas i en annan kommun.

Vistelsekommunen är den kommun där personen befinner sig. Vistelsekommunen har det yttersta ansvaret för att enskilda som vistas där får det stöd och den hjälp som de behöver. Det innebär att

vistelsekommunen inte kan neka någon hjälp eller stöd med hänvisning till att behovet kan tillgodoses i en annan kommun utan att vara överens med den andra kommun om vem som bär ansvaret.

Vistelsekommunen är i vissa fall skyldig att, mot ekonomisk ersättning, hjälpa bosättningskommunen med utredning och att utföra beslut. Detta är aktuellt när personer med funktionsättning eller allvarligt sjuka behöver hjälp och stöd att kunna vistas en kortare tid i en annan kommun.

Vid utskrivning från inneliggande vård samt kriminalvård är folkbokföringskommunen ansvarig för stöd och hjälp.

9.9 Offentlighet och sekretess

I offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, finns sekretessbestämmelser som gäller t.ex. när myndigheter handlägger ärenden eller genomför insatser i socialtjänsten. I en kommunal nämndorganisation är varje nämnd med underliggande förvaltning en myndighet. Bestämmelserna i OSL innebär att det finns s.k. sekretessgränser runt en myndighet, och i vissa fall även inom myndigheten. En offentlig verksamhet får inte lämna ut uppgifter som omfattas av sekretess över sekretessgränser, om inte en tillämplig sekretessbrytande bestämmelse eller menprövning tillåter det. I OSL finns flera olika sekretessbrytande bestämmelser, t.ex. bestämmelserna om att den enskilde som uppgifterna rör själv kan efterge sekretessen och samtycka till att någon annan får ta del av dem. Det finns också sekretessbrytande bestämmelser i annan lagstiftning. Ett exempel är anmälningsskyldigheten i 19 kap. 1 § SoL, som bryter sekretessen när den är tillämplig.

Även om det inte finns någon sekretessgräns inom en myndighet, hela förvaltningen för funktionsstöd är att betrakta som en och samma myndighet, så är det ändå inte helt fritt att utbyta uppgifter mellan personal. Uppgifter som omfattas av sekretess får bara lämnas mellan befattningshavarna innanför sekretessgränsen i den utsträckning som är normal eller behövlig för ett ärendes handläggning eller för verksamhetens bedrivande i övrigt, men inte i större omfattning. Detta brukar kallas inre sekretess. Den inre sekretessen regleras inte i OSL. Om uppgifter bara behöver lämnas innanför en sekretessgräns och OSL därför inte hindrar detta så kan det ändå vara olämpligt att lämna uppgifterna. Så kan vara fallet om man inte beaktar den enskildes vilja på det sätt som anges i bestämmelserna om självbestämmande och integritet i SoL och LSS.

Den inre sekretessen innebär också att man i Treserva bara får söka eller läsa ärenden som man är delaktig i handläggningen av, eller har annan legitim anledning att ta del av.

Av 12 kap. 1 § OSL framgår att sekretess för uppgifter om en enskild, förutom i enstaka undantagsfall, inte gäller mot den enskilde själv. Det är vanligt att enskilda får hjälp av anhöriga i sina kontakter med socialtjänsten. En anhörig till en vuxen person har emellertid inte rätt att ta del av sekretessbelagda uppgifter om den enskilde endast i egenskap av anhörig. För att lämna sådana uppgifter till den anhörige krävs därför samtycke eller att någon sekretessbrytande bestämmelse är tillämplig. Inte heller en god man eller förvaltare har automatiskt rätt att få ta del av alla sekretessbelagda uppgifter om sin huvudman. Att en god man eller förvaltare vill ta del av uppgifter eller handlingar om den enskilde kan inte likställas med att den enskilde själv begär dessa. När det gäller vuxna som har god man eller förvaltare måste nämnden därför göra en prövning av om den gode mannen eller förvaltaren ska få ta del av uppgifter som omfattas av sekretess.

Om den enskilde har god man ska hänsyn tas till om den enskilde själv har förmåga att disponera över sin sekretess, dvs. om den enskilde själv har förmåga att begära ut uppgifterna eller samtycka till att

god man får ta del av dem. Om den enskilde på grund av sitt tillstånd saknar sådan förmåga har god man rätt att få ta del av de uppgifter som behövs för att kunna fullgöra sitt uppdrag. Om den enskilde själv har förmåga att bestämma över sekretessen ska en sedvanlig menprövning göras, bl.a. med hänsyn till vad som är känt om relationen mellan god man och den enskilde. Om det är klart att det inte skulle vara till men för den enskilde att lämna ut uppgifterna till ställföreträdaren råder ingen sekretess. Om inte så råder sekretess och situationen får hanteras utifrån de sekretessbrytande bestämmelserna. En förvaltare får enligt praxis ta del av sekretessbelagda uppgifter om denne har behov av uppgifterna för att kunna fullgöra sitt uppdrag.

9.10 Uppgiftslämnande till annan förvaltning inom kommunen

Om det finns behov av det eller om en annan förvaltning begär det kan vi i vissa fall lämna uppgifter om enskildas insatser. Det gäller för enskilda som på grund av en funktionsnedsättning har insatser enligt socialtjänstlagen som ges i syfte att underlätta för den enskilde att bo kvar hemma eller har beslut om särskilt boende enligt samma lag. Samma gäller för personer med beslut om någon av insatserna enligt LSS. I dessa fall krävs inget samtycke och ingen menprövning görs.

Bestämmelserna gäller från och med 1/1 2023 och återfinns i 26 kap. 9 c OSL, Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

För mer information, se lagen i sin helhet på riksdagens hemsida, www.riksdagen.se.

9.11 Crime proofing

Crime proofing innebär ett sätt att analysera verksamheter för att förebygga fel och välfärdsbrott. Välfärdsbrottslighet definieras av SKR som när en aktör – företag, förening eller privatperson – otillbörligen utnyttjar kommuners och regioners välfärdssystem för egen vinning. Analysmodellen går ut på att riskanalysera regelverk eller andra system som styr till exempel gynnande beslut, tillstånd, avtal eller utbetalningar.

Inom Göteborgs Stad finns många värden som kan omsättas till pengar och som möjliggör brottslig verksamhet. Brottslighet ur ett ekonomiskt perspektiv handlar om att få ut eller behålla pengar som man inte har rätt till. Brottsligheten förutsätter många gånger att man verkar via verksamheter exempelvis som företag eller föreningar. Det kan vara felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet, bedrägerier eller olika former av avtal med Göteborgs Stad.

Göteborgs Stad arbetar på olika sätt för att förhindra att kriminella får tillgång till stadens resurser. Genom träffsäker tillsyn och kontroll vid utbetalningar eller genom kravställning vid upphandling och uppföljning gynnar staden seriösa personer, företag och föreningar.

För mer information, se sidan *Försvåra, kontrollera och motverka brott mot Göteborgs Stad* på [Digitala navet](#).

9.12 Uppgiftsskyldighet vid felaktiga utbetalningar (FUT) från välfärdssystemet

Om det finns anledning att anta att någon på felaktiga grunder får någon form av bidrag eller ersättning från det allmänna är förvaltningen skyldiga att anmäla det till den myndighet eller verksamhet som betalar ut ersättningen. Det gäller även om uppgiften omfattas av sekretess och ingen menprövning ska göras.

Om du misstänker att en privatperson får pengar från Göteborgs Stad som de inte har rätt till kan du tipsa FUT-teamet om det. Alla socialtjänstförvaltningar har ett eget FUT-team. Därigenom kan du hjälpa dem i arbetet mot felaktiga utbetalningar. De gör en bedömning av alla tips som kommer in och gör en polisanmälan om det råder misstänkt bidragsbrott. Den som vill tipsa kan vara anonym.

Förvaltningen för funktionsstöds FUT-team nås via epost på fut-team@funktionsstod.goteborg.se.

För mer information, se Lag (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen på riksdagens hemsida, www.riksdagen.se. Se även;

- *Förvaltningen för funktionsstöds rutin vid misstanke om felaktig utbetalning från annan myndighet* på [styrande dokument](#).
- *Förvaltningen för funktionsstöds rutin för hantering av tips om misstänkt fusk* återfinns på [styrande dokument](#).

9.13 Uppgiftslämnande till åklagare och Polismyndigheten

En våldsutsatt person avgör själv om en polisanmälan mot den som utsatt hen för brott ska göras. Eftersom det oftast handlar om brott som faller under allmänt åtal kan andra personer lämna uppgifter till polis eller åklagare, men för socialtjänsten och hälso- och sjukvården finns begränsningar på grund av sekretessregler. Oftast blir personalens roll därför att ge stöd och trygghet till den våldsutsatta att anmäla brott.

Myndigheter och personal inom den offentliga hälso- och sjukvården och socialtjänsten har möjlighet att lämna uppgifter till t.ex. åklagare och Polismyndigheten när det gäller misstanke om vissa begångna brott (10 kap. 23 § OSL). Det krävs dock att det föreskrivna straffet för brottet är minst ett års fängelse eller vid försök till brott minst två års fängelse. Exempel på sådana brott är mord, dråp, våldtäkt, grov misshandel, människohandel eller olaga frihetsberövande. Det finns numera också en ny bestämmelse i OSL som tar sikte på att förhindra särskilda typer av brott som begås mot närstående, se 10 kap. 18 c § OSL. När det gäller misstanke om vissa begångna brott mot barn under 18 år gäller samma möjlighet, utan motsvarande begränsning i föreskriven straffskala för brottet. Däremot finns begränsning vad gäller vilken sorts brott det ska röra sig om. Det ska vara fråga om brott enligt 3, 4 eller 6 kap. i Brottsbalken (1962:700) alternativt brott mot lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor.

För att stärka barns ställning som självständiga rättssubjekt infördes det ett nytt brott den 2021 – barnfridsbrott. Den nya brottsrubriceringen innebär att det blir straffbart att utsätta barn för att bevittna vissa brottsliga gärningar som innebär våld mellan närstående. Genom de nya straffbestämmelserna ses barn som bevittnat våld som brottsoffer och dom har ett starkare straffrättsligt skydd. Barnfridsbrott kan ge fängelse i upp till två år.

Om till exempel åklagare eller Polismyndigheten kommer med en begäran om utlämnande av uppgifter som enligt 10 kap. 21 och 23 §§ OSL får lämnas ut, är den myndighet som förfogar över uppgifterna skyldig att lämna ut uppgifterna (6 kap. 5 § OSL). Det är myndigheten som ska lämna ut uppgifterna som ska avgöra om förutsättningar föreligger för att lämna ut de begärda uppgifterna. Polis- eller Åklagarmyndigheten måste därför lämna tillräckligt mycket information för att en sådan prövning ska kunna göras.

Vid osäkerhet om frågor kring lagstiftningen som tagits upp i detta avsnitt, ta kontakt med jurist i förvaltningen.

9.14 Skyddade personuppgifter

Skyddade personuppgifter är ett samlingsnamn för de olika skyddsåtgärderna sekretessmarkering, skyddad folkbokföring och fingerade personuppgifter. Exempel på situationer när en person kan vara i behov av en sådan skyddsåtgärd är om personen utsatts för våld, hot om våld, förföljelse eller andra trakasserier. Det är Skatteverket som fattar beslut om sekretessmarkering och skyddad folkbokföring. Polismyndigheten fattar beslut om fingerade personuppgifter.

För mer information se Skatteverkets hemsida, www.skatteverket.se.

10. SoL och LSS

10.1 Skillnad mellan SoL och LSS

I den så kallade ”portalparagrafen” i 2 kap. 1 § SoL anges bland annat att verksamheten ska bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet, inriktas på att frigöra människors egna resurser samt främja människornas ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet och jämställda levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Vidare anges i 10 kap. 3 § SoL att insatserna ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan, organisationer eller föreningar. Insatsen ska enligt 11 kap. 1 § SoL utformas så att det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv. I 8 kap. 10 § SoL står att socialnämnden ska verka för att människor med funktionsnedsättning får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och leva som andra.

Målet med LSS är att kompensera funktionsnedsättning så att det inte ska vara någon skillnad i levnadsvillkoren för människor med eller utan funktionsnedsättning. I 5 § LSS anges att jämlikhet i levnadsvillkor ska främjas, likaså full delaktighet i samhällslivet och man ska få möjlighet att leva som andra. Verksamheten ska vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmande och integritet och bedrivs i samarbete med andra organ och myndigheter. Den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatserna.

När det gäller barn och ungdomar med funktionsnedsättning framgår av LSS särskilt att de ska ges förutsättningar för en god fysisk och psykisk utveckling och ha uppväxtvillkor som betraktas som goda för alla barn och ungdomar. Ungdomars behov av frigörelse och möjlighet till vuxenrelationer ska beaktas. Vidare framgår att ett av LSS mål är att föräldrar till barn med funktionsnedsättning ska kunna förvärvsarbeta, ha kontakt med vänner och att de ska kunna ha intressen utanför hemmet.

Enligt Barnkonventionen samt SoL och LSS ska barnperspektivet och barnets bästa beaktas i alla ärenden som kan påverka barnets situation.

För mer information se kapitel 7 i handboken som handlar om barnrättsperspektivet inom funktionshinderområdet.

10.2 Skäliga levnadsförhållanden och goda levnadsvillkor

Vid bedömning av om den enskilde har rätt till insats enligt SoL används begreppet *skäliga levnadsförhållanden*. Den enskilde har rätt till insats enligt SoL om:

- Insatsen behövs för att den enskilde ska tillförsäkras en skäliga levnadsförhållanden
- Behovet inte kan tillgodoses på annat sätt

Vid bedömning om den enskilde har rätt till insatser enligt LSS används begreppet *goda levnadsvillkor*. Den enskilde har rätt till insatser enligt LSS om:

- Hen tillhör någon av lagens tre personkretsar
- Insatserna behövs för att den enskilde ska tillförsäkras goda levnadsvillkor
- Behovet faktiskt inte tillgodoses på annat sätt

Begreppen skäliga levnadsförhållanden respektive goda levnadsvillkor beskrivs inte närmare i lagstiftningen.

I 5 § och 7 § LSS anges att målet ska vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra och tillförsäkras goda levnadsvillkor. Målet med LSS är att personer med funktionsnedsättning ska ha likvärdiga levnadsvillkor som personer utan funktionsnedsättning i motsvarande ålder. Strävan ska vara att tillgodose den enskildes behov inom rimliga gränser för vad som är goda levnadsvillkor för alla medborgare.

Vid bedömningen av skäliga levnadsförhållanden för en person med långvarig eller bestående funktionsnedsättning, som inte beror på naturligt åldrande, kan man inte utan vidare likställa detta med vad som anses vara skäligt vid tillfälligt eller kortvarigt behov av insatser. Det är viktigt att bedöma varaktigheten i samband med att man bedömer vad som är skäliga levnadsförhållanden enligt SoL för en person med funktionsnedsättning.

Det finns personer med varaktiga funktionsnedsättningar som inte tillhör personkretsen i LSS, eller som har behov av annat stöd än vad som kan erbjudas enligt 9 § LSS. Dessa kan då ansöka om insatser enligt SoL. Det framgår även av SoL att personer med funktionsnedsättning ska kunna leva som andra och vara delaktiga i samhällslivet. Detta förutsätter att den enskilde har tillgång till ett samordnat och anpassat stöd med syfte att stärka den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv.

10.3 Personkretstillhörighet LSS

Att alla personer med funktionsnedsättning inte tillhör LSS personkrets kan utläsas i namnet ”Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade”. För att en person ska kunna få stöd enligt LSS måste hen uppfylla kriterierna för att ingå i någon av de tre personkretsar som lagen omfattar. Lagen innehåller bestämmelser om insatser åt personer;

1. Med utvecklingsstörning, autism eller autismsliknande tillstånd,
2. Med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, eller
3. Med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service (1 § LSS).

I beskrivningen av personkretsarna i 1 § LSS framgår vilka krav som måste vara uppfyllda för att LSS-insatser ska kunna beviljas. Personkrets 3 utgår från att särskilda kriterier avseende den enskildes behov av stöd i den dagliga livsföringen, orsakat av funktionsnedsättning, oavsett diagnos måste vara uppfyllda. Dessa kriterier ska inte prövas särskilt för de personer som ingår i de två första grupperna i personkretsen. För personkrets 1 och 2 behöver den enskilde stärka tillhörigheten genom läkarintyg. För personkrets 2 krävs även en bedömning av funktionsförmågan vilken inte alltid kan fastslås enbart med ett läkarintyg. Socialsekreteraren ska väga samman insamlade underlag och utreda personkretstillhörighet.

En bedömning av personkretstillhörighet görs alltid vid en ansökan om insats enligt LSS. Personkretsbedömningen är en del av beslutet. Ett avslag på personkretstillhörighet innebär att personen inte har rätt till LSS-insatser, vilket är ett beslut som kan överklagas.

En person som inte bedömts ingå i LSS personkrets ska erbjudas information om möjligheten att få en ansökan prövad enligt SoL eller andra möjliga stöd t.ex. via Försäkringskassan. Även om ett positivt beslut kan ges enligt SoL ska den enskilde få ett skriftligt avslag på sin ansökan om insats enligt LSS.

För mer information, se metodstöd för respektive personkrets på styrande dokument och i socialtjänstprocessen.

10.3.1 Kontaktdagar och annat stöd från Försäkringskassan för barn som tillhör LSS personkrets

Beslut om personkretstillhörighet innebär även rätt till ett utökat stöd från föräldraförsäkringen.

För information om stöd och ersättningar från Försäkringskassan hänvisas till deras hemsida, www.forsakringskassan.se.

11. Insatser enligt SoL och LSS

11.1 Hjälp i hemmet enligt SoL

11.1.1 Hemtjänst

Hemtjänst är ett samlingsbegrepp för stöd och hjälp som ökar den enskildes möjligheter till ett självständigt liv, ökad livskvalitet, trygghet i vardagen samt underlättar för den enskilde att bo kvar i det egna hemmet.

Inom begreppet hemtjänst ryms både stöd och hjälp av servicekaraktär och omvårdnadsinsatser. Den praktiska hjälpen av servicekaraktär kan exempelvis bestå av städning, tvätt, inköp, promenader, post- och bankärenden, matlagning och matdistribution. Omvårdnadsinsatserna ska tillgodose fysiska, psykiska och sociala behov såsom exempelvis måltidsstöd, hjälp med den personliga hygien, på- och avklädning, förflyttning, insatser för att bryta isolering och för att den enskilde ska känna trygghet och säkerhet i det egna hemmet. Avgift utgår enligt hemtjänsttaxan för omvårdnad- och serviceinsatser.

Om den enskilde delar bostad med någon, har så kallad hushållsgemenskap, ska hänsyn tas till den andra personens ansvar för det gemensamma hemmet. Om den enes funktionsförmåga minskar, så har den andre en skyldighet att ta ett större ansvar för hushållet. Detta ansvar mellan makar, sambos eller vuxna barn föreligger däremot inte när det avser personlig omvårdnad och den enskildes fritidsaktiviteter.

Äldre- samt vård och omsorgsförvaltningen har framtagna riktlinjer och anvisningar för hemtjänst som även omfattar förvaltningen för funktionsstöd. En individuell bedömning ska alltid göras utifrån vad som bedöms vara en normal livssituation för personer i motsvarande ålder.

Stöddokument för hemtjänst återfinns på styrande dokument och i socialtjänstprocessen.

Lagrum

- ❖ Beslut om hemtjänst fattas enligt 11 kap. 1 § SoL.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Avgift enligt hemtjänsttaxan utgår för hemtjänst i form av omvårdnad och serviceuppgifter.
- ❖ Avgifter för hemtjänst fastställs i *Göteborgs stads anvisning för: Taxa för äldreomsorg och funktionshinderverksamhet samt taxa för kommunala hälso- och sjukvårdsinsatser i hemmet* som återfinns på [styrande dokument](#).
- ❖ Socialsekreterare ska informera om valfrihetssystem i hemtjänsten enligt LOV, samt vägleda den enskilde i val av utförare när det behövs. Om den enskilde inte vill eller kan välja utförare ska socialsekreteraren skicka uppdraget till den utförare som enligt beslut är det så kallade ickevalsalternativet.

11.1.2 Boendestöd

Boendestöd är en insats enligt 11 kap. 1 § SoL och kan ges till vuxna individer som bor i egen bostad och som möter betydande svårigheter i sin livsföring (8 kap. 10 § SoL). Möjligheten finns att bevilja boendestöd i vandrarhem, som inneboende eller liknande. Boendestödet ska, under hänsynstagande till individens eget ansvar och förmåga, anpassas till individens behov och ge individen möjlighet att

frigöra sina egna resurser. Stödet kan vara både praktiskt och socialt med en tydlig rehabiliterande och/eller habiliterande inriktning. Syftet med boendestödet är att stärka förmågan att klara vardagen i bostaden och ute i samhället.

För mer information om boendestöd, se *Förvaltningen för funktionsstöds gemensamma verksamhetshandbok för myndighet och utförare av boendestöd på [styrande dokument](#)*.

Lagrum

- ❖ Beslut om boendestöd fattas enligt 11 kap. 1 § SoL.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Insatsen boendestöd är kostnadsfri för den enskilde.

ACT

Insatsen ACT (Assertive community treatment) ges av samverkansmottagningen ACT Göteborg. Verksamheten bedrivs i samverkan mellan socialförvaltning Sydväst, avdelning boende och hemlöshet och Psykiatriska kliniken, Sahlgrenska Universitetssjukhus. ACT-teamen erbjuder sammanhållna insatser för personer med omfattande psykisk sjukdom, med eller utan missbruk/beroende och som har utökade behov av samordnade och samtidiga vård- och stödinsatser från kommun och sjukvård.

För mer information om ACT Göteborg se information på [Digitala navet](#) samt metodstöd på styrande dokument och i socialtjänstprocessen.

11.1.3 Hemtjänst/boendestöd i barnfamiljer

Särskilt viktigt är den individuella bedömningen för personer med funktionsnedsättningar som har barn. Insatsen ska utformas med hänsyn till barnens behov och deras bästa. Det är därför viktigt att det framgår av uppdraget att det finns barn i familjen och att utföraren är särskilt uppmärksam på det vid utförande av insats. Hemtjänst eller boendestöd i barnfamiljer med en funktionshindrad förälder ska inte användas som stöd till föräldern att klara av sin föräldraroll. I alla frågor som rör barn är det viktigt att beakta barnrättsperspektivet.

Se kapitel 6 i handboken för mer information om barnrättsperspektiv inom funktionshinderområdet.

11.1.4 Valfärdsteknik

Valfärdsteknologi innebär vård och omsorg för äldre och personer med funktionsnedsättning med stöd av teknik. Möjlighet för den enskilde att välja att få sitt behov tillgodosett med hjälp av valfärdsteknologi ger möjlighet till ökad självständighet, integritet och egenmakt.

Valfärdsteknologitjänster kan vara en insats enligt SoL eller personligt förskrivet hjälpmedel enligt HSL. När valfärdsteknologi används för att tillhandahålla hemtjänst med teknikstöd ska tjänsten vara en insats enligt 11 kap. 1 § SoL.

För att stödja utvecklingen av valfärdsteknik som alternativ har handläggaren en viktig roll. I kontakten med den enskilde ska därför alltid handläggaren informera om vilka valfärdsteknologiska insatser som finns tillgängliga och kan vara ett alternativ för att tillgodose den enskildes behov.

Trygghetskamera

Trygghetskamera innebär tillsyn via webbkamera, natt som dag, i stället för omsorgspersonal. Trygghetskamera är lämplig för dem med behov av tillsyn men som inte vill ha besök av personal, t.ex. nattetid för att den enskilde är lättväckt eller orolig.

För mer information se Göteborgs Stads hemsida, www.goteborg.se.

Trygghetslarm

Med trygghetslarm avses ett individuellt larm, kopplat till en trygghetsjour. Trygghetslarm i den enskildes bostad har som syfte att den enskilde lätt ska kunna få kontakt för att få hjälp vid akuta behov. Trygghetslarm ökar möjligheterna för personer med funktionsnedsättningar att kunna bo kvar i sin invanda miljö.

Det är viktigt att den som får insats i form av trygghetslarm har förutsättningar att hantera det.

Om larmmatta anses vara den bästa lösningen för den enskilde ska beslut om trygghetslarm fattas men i utredningen och uppdraget beskrivs att det är trygghetslarm i form av larmmatta som avses. Trygghetsjouren tar då kontakt för att säkerställa att larmmattan är den bästa lösningen för brukaren och ansvarar i så fall för att installera den.

Beslut om trygghetslarm kan fattas separat eller som komplement till annan insats. Ett larm som installerats för att den enskilde ska nå sina assistenter är däremot ingen insats enligt SoL utan ses som en del av utförandet i assistansen och ska beställas och bekostas av assistansanordnaren.

För mer information se Göteborgs Stads hemsida, www.goteborg.se.

Lagrum

- ❖ Trygghetskamera och trygghetslarm beviljas som insats enligt 11 kap. 1 § SoL.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Avgift för trygghetslarm tas ut som en månadsavgift enligt hemtjänsttaxan.
- ❖ Avgiften för trygghetskamera är samma som för tillsyn i form av hemtjänst.
- ❖ Avgifterna fastställs i *Göteborgs stads anvisning för: Taxa för äldreomsorg och funktionshinderverksamhet samt taxa för kommunala hälso- och sjukvårdsinsatser i hemmet*. Dokumentet återfinns på [styrande dokument](#).
- ❖ Trygghetsjouren verkställer tillsynen och ansvarar för installationer av larm och kamera.

11.1.5 Hemvårdsbidrag

Hemvårdsbidrag ger ekonomisk ersättning till de personer vilkas anhöriga (som anhörig i det här sammanhanget räknas även vänner och grannar) utför merarbete som annars skulle utföras inom ramen för hemtjänst. För att ha rätt till hemvårdsbidrag gäller sedan april 2025 följande kriterier;

- Den enskilde ska vara över 19 år och ha fysiska, psykiska eller kognitiva funktionsnedsättningar som medför väsentliga svårigheter i sin livsföring och får omvårdnad av anhöriga i hemmet.
- Den enskilde ska vara folkbokförd och stadigvarande bosatt i Göteborgs kommun.
- Det stöd som ingår i hemvårdsbidraget är personlig omvårdnad. Stödet ska innebära väsentligt merarbete för den anhörige.
- Behovet av omvårdnad ska bedömas överskrida sex månader.

- Den enskildes behov av omvårdnad ska uppfylla lägsta omvårdnadsnivån i enlighet med vad som framgår enligt riktlinjen.
- Det ska finnas anhörigvårdare som är lämplig för uppgiften. Vad detta innebär framgår av riktlinjen. En enskild kan inom ramen för hemvårdsbidraget ha maximalt två vårdare.
- Tillfredsställande förutsättningar för att kunna ge omvårdnaden i hemmet ska föreligga.

Om anhörigvårdaren har ekonomiskt bistånd räknas hemvårdsbidraget som en inkomst. Detta påverkar den enskilde i de fall hen delar hushåll med anhörigvårdaren. Hemvårdsbidraget är även en skattepliktig inkomst för anhörigvårdaren i de fall hen inte delar hushåll med den enskilde.

Stöddokument för hemvårdsbidrag återfinns på styrande dokument och i socialtjänstprocessen.

Lagrum

- ❖ Hemvårdsbidrag beviljas som insats enligt 11 kap. 4 § SoL.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Hemvårdsbidrag är ett kommunalt bidrag som infördes 2005 efter beslut i kommunfullmäktige.

11.1.6 Fixartjänster för personer under 69 år

Enligt beslut av kommunfullmäktige från 2012 finns det i Göteborgs Stad biståndsbedömda och avgiftsfria servicetjänster för personer med funktionsnedsättningar under 69 år och som bor i eget boende. Personer som bor i särskilt boende eller som har personlig assistans har redan insatser som omfattar servicetjänster och ingår inte i målgruppen om inte särskilda skäl föreligger.

Biståndsbedömningen ska vara så enkel som möjligt utan att ge avkall på rättssäkerheten. Fixartjänsterna ska, på samma sätt som motsvarande servicetjänster för äldre, bidra till att förebygga skador och olycksfall samt öka individens självständighet och trygghet.

I Göteborg definieras fixartjänster som uppgifter som en yngre frisk person utan funktionsnedsättning normalt kan utföra själv. Det handlar till stor del om uppgifter som betraktas som vaktmästarysslor på t.ex. en arbetsplats. Fixartjänsterna är en service, men inte en rättighet för den enskilde.

För mer information se Göteborgs Stads hemsida, www.goteborg.se samt stöddokument på styrande dokument och i socialtjänstprocessen.

Lagrum

- ❖ Servicetjänsterna beviljas som insats enligt 11 kap. 4 § SoL.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Fixartjänst är avgiftsfri men den enskilde svarar för eventuella materialkostnader.

11.2 Personlig assistans/ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig assistans enligt LSS

Personer som har stora hjälpbehov av personlig karaktär har möjlighet att få ett personligt utformat stöd genom insatsen personlig assistans. Personlig assistans kan sökas som biträde av personlig

assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för personlig assistans, vilket ska preciseras i ansökan, utredning och beslut. Vilken form som ansökts om kan ha betydelse t.ex. vid ansökan om retroaktiv hjälp. Vid biträde av personlig assistent är kommunen arbetsgivare och anställer assistenter. Vid ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för personlig assistans väljer den enskilde en annan assistansanordnare än kommunen.

En förändring i LSS började gälla 1 januari 2023. Förändringen innebar bland annat att det grundläggande behovet "annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade" togs bort. För mer information se riksdagens hemsida, www.riksdagen.se. Texten i handboken är uppdaterad med hänsyn till förändringarna i lagstiftningen.

Lagrum

- ❖ Beslut om personlig assistans fattas enligt 9 § 2 LSS.

11.2.1 Grundläggande behov

För rätt till personlig assistans enligt LSS krävs att den enskilde har behov av hjälp med sina grundläggande behov i en viss omfattning. Hjälp med grundläggande behov ska vara av mycket privat karaktär och insatsen ska vara förbehållen situationer av krävande eller på annat sätt komplicerad natur, i regel av mycket personligt slag, för att ge rätt till personlig assistans. Behoven ska vara känsliga för den personliga integriteten, där personen med funktionsnedsättning måste anses ha ett särskilt intresse av att kunna bestämma vem som ska ge sådan hjälp och hur den ska ges.

Dom grundläggande behoven är följande:

- Andning: För att hjälp med andning ska bedömas som ett grundläggande behov ska:
 - Den enskilde ha en dokumenterad nedsättning av andningsfunktionerna
 - Det finnas risk för den enskildes hälsa, ytterst den enskildes liv om inte hjälpinsatserna ges.
 - Hjälp med andning kan handla både om praktisk hjälp och övervakning. Enligt förarbetena kan det till exempel gälla avancerad andningsgymnastik, respiratorvård, hantering av trakealkanyl vid trakeostomi, slemugning i andningsvägarna och övervakning på grund av risk för kvävning eller lungblödningar.
- Personlig hygien: Innebär handgriplig hjälp med personlig hygien som att hålla sin kropp ren och avser situationer av mycket privat karaktär.
- Att inta måltider: Innebär handgriplig hjälp med att äta och dricka, att föra mat eller dryck till mun. Om behovet avser hjälp med måltider i form av sondmatning, omfattar rätten till insats alla åtgärder som är direkt nödvändiga för förberedelse och efterarbete i samband med sådana måltider. I samband med sondmatning beaktas inget föräldraansvar.
- Att klä på och av sig: Innebär handgriplig hjälp vid momentet att klä av och på sig. Behovet ska vara av privat och av integritetskänslig karaktär.
- Att kommunicera med andra: Innebär att personen med funktionsnedsättning ska behöva ha ytterligare en person närvarande för att en kommunikation över huvud taget ska vara möjlig. Den enskilde ska ha sådana svårigheter att förmedla och ta emot budskap att den som ger hjälpen behöver ingående kunskap om den enskilde. Det krävs en nära kännedom om personens uttryckssätt och förmåga att förstå och uppfatta andra. För att kommunikation ska

bedömas som ett grundläggande hjälpbehov krävs att tre förutsättningar är uppfyllda. En annan person (den personliga assistenten) ska behöva ha:

- Kunskap om kommunikationsformen
 - Kunskap om funktionsnedsättningen
 - Särskild kunskap om personen med funktionsnedsättningen.
- Stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom (tillsyn):
Innebär behov av närvarande stöd för att förebygga, hantera och minimera riskfyllda beteenden. För att rätt till stödet ska finnas så ska beteendet uppkomma på grund av en psykisk funktionsnedsättning och riskera att leda till en fysisk skada på den enskilde, annan person eller egendom. Några andra krav på vilken typ av beteende det ska röra sig om finns inte. Däremot ställs det krav på att det riskfyllda beteendet ska inträffa med viss frekvens. Kraven på viss frekvens kan kopplas till tidigare praxis kring aktiv tillsyn.

All tid som beviljas för tillsyn ska vara aktiv tid, inte väntetid.

Med psykisk funktionsnedsättning avses i detta sammanhang all nedsättning av psykiska funktioner som omnämns i ICF. Det innebär, som huvudregel, att alla funktionsnedsättningar som inte är fysiska är psykiska.

- Stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa (egenvård):

Hjälp med en åtgärd som behandlande vårdpersonal bedömt kan utföras om egenvård. Det vill säga av den enskilde själv, utan stöd av vårdpersonal. Det innebär inte att den enskilde faktiskt kan utföra åtgärden själv men utan en funktionsnedsättning skulle hen ha kunnat göra det.

Det ska handla om ett somatiskt tillstånd som om vården uteblir riskerar att leda till allvarliga skada. Det ska finnas ett löpande övervakningsbehov under dygnet och incidenter ska riskera att inträffa med viss frekvens.

All tid som beviljas för egenvård ska vara aktiv tid, inte väntetid.

Aktiverings- och motivationsinsatser av olika slag räknas till de grundläggande behoven med undantag för dom grundläggande behoven andning, tillsyn och egenvård.

Stödet som lämnas ska vara kvalificerat vilket innebär något mer än råd och stöd. Enligt förarbeten så handlar det som stöd som ligger nära att assistenten själv utför det och att kan innebära att assistenten ibland är den som utför det. Kan också vara stöd som är mindre praktiskt till sin karaktär men som kräver ingående kunskap om den enskilde.

För att tid ska kunna beviljas för aktiverings- och motivationsinsatser krävs att den enskilde har den fysiska förmågan att utföra aktiviteten på egen hand.

Lagen anger inte någon lägsta nivå för antal timmar grundläggande behov som ger rätt till personlig assistans enligt LSS. Det är samtidigt uppenbart att någon som bara i mycket begränsad omfattning har behov av hjälp med något av de grundläggande behoven inte utan vidare kan anses berättigad till personlig assistans. Det är fullt möjligt att en person har ett omfattande behov av stöd och service

och tillhör någon personkrets, men ändå inte har ett tillräckligt stort hjälpbehov för att få personlig assistans.

11.2.2 Andra personliga behov

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till hjälp med andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt. Behov av hjälp med personlig hygien, måltider, av- och påklädning, kommunikation och tillsyn kan bedömas antingen som grundläggande eller som andra personliga behov, beroende på vilken karaktär som hjälpbehovet har. Behovet kan också vara delvis ett grundläggande och delvis ett annat personligt behov, till exempel vid måltid där hjälp med att föra maten till munnen kan vara ett grundläggande behov medan hjälp med att duka fram kan vara ett annat personligt behov. Det finns inte något krav på att tid ska beviljas för det specifika grundläggande behovet för att få det beviljat som andra personliga behov.

Behov som räknas till andra personliga behov kan exempelvis vara förflyttningar, handräckning, ledsagning och hushållssysslor som den sökande själv klarar att vara delaktig i och efter övervägande om gemensamt hushållsansvar föreligger. Till andra personliga behov räknas även:

1. Tid under den enskildes dygnsvila när en assistent behöver vara tillgänglig i väntan på att den enskilde behöver hjälp utan att det är fråga om tillsyn (väntetid),
2. Tid under den enskildes dygnsvila när en assistent i stället behöver finnas till förfogande på annan plats i väntan på att den enskilde behöver hjälp (beredskap), och
3. Tid när en assistent behöver vara närvarande i samband med en aktivitet utanför den enskildes hem på grund av att ett hjälpbehov kan förväntas uppstå.

Den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, har rätt till två eller flera assistenter endast om möjligheterna att få bidrag enligt lag (2018:222) om bostadsanpassningsbidrag eller hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), har utretts. Om behovet av dubbelassistans föreligger ska tiden för den andra eller flera assistenter räknas med i tiden för grundläggande behov.

11.2.3 Assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken, (SFB)

Rätt till statlig assistansersättning regleras i 51 kap. SFB. En person med funktionsnedsättning som har grundläggande behov överstigande 20 timmar i veckan har rätt till statlig assistansersättning genom Försäkringskassan. Den enskilde kan själv vända sig till Försäkringskassan och söka assistansersättning. Enligt 15 § 8 LSS ska kommunens socialsekreterare göra en kortfattad behovsanmälan till Försäkringskassan om det kan antas att den enskilde har rätt till assistansersättning. Den enskilde ska alltid informeras om att anmälan görs. Anmälan kan göras på Försäkringskassans blankett ”3078 Anmälan från kommunen – behov av personlig assistans” som återfinns på Försäkringskassans hemsida, www.forsakringskassan.se.

För mer information hänvisas till Försäkringskassans *Vägledning 2003:6 Assistansersättning* som finns på deras hemsida, www.forsakringskassan.se. Den uppdateras kontinuerligt men behåller namnet, kontrollera att ni läser senaste versionen.

Försäkringskassan är enligt 51 kap 21 § SFB skyldig att samverka med kommunen. När en person ansöker om eller beviljas assistansersättning kan Försäkringskassan komma att inhämta information från kommunen. Beslut om assistansersättning och beslut om utbetalning till kommunen eller annan ska sändas till kommunen.

11.2.4 Samarbete Försäkringskassan - kommunen

Kommunen kan behöva fatta beslut och verkställa personlig assistans enligt LSS innan Försäkringskassan har fattat beslut om assistansersättning enligt SFB. Försäkringskassan kan i vissa fall fatta provisoriska beslut om assistansersättning enligt 51 kap. SFB, om det är av väsentlig betydelse för den enskilde och om handläggningstiden bedöms bli tre månader eller mer.

Kommunen har det yttersta ansvaret för insatsen personlig assistans. Har kommunen beviljat personlig assistans enligt LSS utifrån en generösare behovsbedömning än Försäkringskassan senare kommer fram till är utgångspunkten att kommunens skyldighet att verkställa sitt eget beslut kvarstår. Förutsättningarna för att ändra ett gynnande beslut till den enskildes nackdel under giltighetstiden regleras i 37 § FL (läs mer om detta under avsnitt 10.2.4 här i handboken). Om bedömningen går isär mellan kommunen och Försäkringskassan, och Försäkringskassan ger avslag, kan kommunen erbjuda den enskilde stöd att överklaga Försäkringskassans beslut.

Enligt 15 b § LSS har kommunen skyldighet att informera enskilda som blir av med eller får avslag på ansökan om assistansersättning om förutsättningarna för insatser enligt LSS.

När kommunen beviljar andra insatser enligt LSS och/eller SoL till personer med assistansersättning enligt SFB, ska kommunen enligt 15 § 9 LSS anmäla detta till Försäkringskassan på blanketten ”Anmälan från kommunen – beviljade insatser för den som har ansökt om eller har personlig assistans”, som återfinns på Försäkringskassans hemsida, www.forsakringskassan.se.

Kommunens och Försäkringskassans utredningar görs oberoende av varandra och utifrån olika lagstiftningar. Det kan resultera i att myndigheterna gör olika bedömningar avseende ex. grundläggande behov. Vid utredning av rätten till personlig assistans kan Försäkringskassans vägledning 2003:6 vara ett stöd även om kommunens utredning ska vara fristående och utgå från LSS. Vägledningen uppdateras kontinuerligt men behåller namnet, kontrollera att ni läser senaste versionen. Den kan hämtas på Försäkringskassans hemsida.

För mer information se Försäkringskassans vägledningar som återfinns på deras hemsida, www.forsakringskassan.se.

11.2.5 Förälder med funktionsnedsättning

Omvårdnad av barn ingår i regel inte i insatsen personlig assistans till föräldern med funktionsnedsättning, med undantag för den första tiden i ett barns liv. För små barn som känslomässigt och praktiskt är helt beroende av sin förälder är det naturligt att assistenten hjälper föräldern att klara den praktiska omvårdnaden/tillsynen av barnet. Det går inte att säga generellt hur länge och i vilken omfattning assistans för omvårdnad av barn kan ges till en förälder med funktionsnedsättning. En individuell bedömning ska alltid göras.

Assistenten kan komplettera och stödja föräldern när det gäller praktisk omvårdnad, aldrig ta över ansvaret och relationen till barnet.

11.2.6 Personlig assistans till barn

Bedömning av barns rätt till personlig assistans sker enligt samma kriterier som för vuxna med funktionsnedsättning, d.v.s. barnet ska ha grundläggande behov med andning, personlig hygien, att inta måltider, att klä på och av sig, att kommunicera med andra, behov av tillsyn eller behov av stöd med egenvård. I propositionen 1992/93:159 sid. 66 lyfts några exempel:

”Personlig assistans kan vara av grundläggande betydelse för barn som har omfattande omvårdnadsbehov under hela dygnet eller stor del av dygnet och som på grund av t.ex. hjärnskada,

genetisk skada eller sjukdom har flera funktionshinder samtidigt. Sådana funktionshinder kan vara någon eller flera kombinationer av t.ex. rörelsehinder, utvecklingsstörning, synskada, hörselskada, epilepsi, andningsproblem, hjärtsjukdom eller extrem infektionskänslighet.” Samt ”Personlig assistans som ges till ett barn ingriper i hög grad i hela familjens livssituation. Det är därför väsentligt att assistansen anpassas till varje familjs individuella behov och att barnets vårdnadshavare ges ett avgörande inflytande över hur stödet till barnet utformas. Syftet med assistansen är ofta att tillgodose föräldrarnas behov av avlösning i omvårdnaden eller att ge familjen möjlighet att genomföra sådana aktiviteter som barnet inte deltar i.”

Efter att behov av personlig assistans har beräknats ska ett föräldraavdrag göras. Sondmatning, andning och egenvård är undantaget och där ska inget föräldraavdrag beaktas oavsett ålder. Föräldraavdraget ska göras utifrån den schablon som finns i bilaga till förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Schablonen är en bilaga till förordningen och återfinns tillsammans med förordningen på riksdagens hemsida, www.riksdagen.se. Ingen individuell bedömning ska göras, föräldraavdraget ska göras enligt schablonen i alla ärenden.

11.2.7 Personlig assistans i relation till skola, andra insatser och stöd

Omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning– personlig assistans

Omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning är statliga ersättningar från Försäkringskassan som beviljas för föräldrars merarbete för särskild tillsyn och vård samt för de merkostnader som orsakas av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning. Före 2019 hette ersättningen vårdbidrag. Beslut om vårdbidrag som fattades före förändringen gäller tills de går ut men inga nya vårdbidrag kommer beviljas.

Ett barn kan få assistansersättning samtidigt som föräldrarna får omvårdnadsbidrag, men inte för samma behov. Vid ansökan om personlig assistans ska information ges om att ett bidrag ofta reduceras som en följd av insatsen personlig assistans. Det är vårdnadshavarens ansvar att informera om de förändrade förhållandena till Försäkringskassan. Om Försäkringskassan begär uppgifter från kommunen är socialsekreteraren skyldig att svara.

Personlig assistans under vistelse i förskola och skola

I undantagsfall kan barn och ungdomar ha rätt till insatsen personlig assistans enligt LSS eller assistansersättning enligt 51 kap. SFB under vistelse i förskola eller skola. Särskilda skäl kan föreligga vid följande situationer:

- När den enskilde behöver sin personliga assistent för att kunna kommunicera med andra
- När det med hänsyn till personens hälsotillstånd är viktigt att den personliga assistenten finns till hands
- När funktionsnedsättningen gör det särskilt angeläget att den assistansberättigade har ett starkt begränsat antal personer knutna till sig
- När den enskilde behöver ha någon hos sig som har ingående kunskap om hens hälsotillstånd, t.ex. för att kunna bedöma behov av sjukvård

Grundregeln är att för barn och ungdomar med funktionsnedsättning ska behovet tillgodoses inom ramen för den kommunala verksamheten. Denna grundregel inkluderar rätt till individuellt stöd av resursperson eller elevassistent, vid behov. Personlig assistans är inte en insats som ska ersätta den ordinarie personal som krävs för att ett barn i behov av stöd ska kunna tillgodogöra sig den pedagogiska verksamheten i förskolan/skolan (med andra ord gängse resursperson eller

elevassistent). Endast om den hjälp som eleven behöver är sådan att den faller utanför vad som är rimligt att förskolan/skolan svara för har eleven rätt till personlig assistent. Om en elev ofta måste utebli från verksamheten och är i behov av personlig assistent såväl i anslutning till verksamheten som i hemmet så kan detta innebära att rätten till personlig assistans även i förskola/skola förstärks.

Personlig assistans i daglig verksamhet enligt LSS

Grundregeln är att behovet ska tillgodoses inom ramen för daglig verksamhet. Personlig assistans är inte en insats som ska ersätta den ordinarie personal som krävs. I insatsen daglig verksamhet ingår omvårdnad (9 e § LSS). Det ingår i huvudmannens ansvar att ge all den omvårdnad som behövs för att den enskilde ska klara av att vistas i den dagliga verksamheten. Om det finns särskilda skäl (samma som i förskola/skola, se rubriken ovan) kan den enskilde dock undantagsvis ha rätt till personlig assistans enligt LSS eller assistansersättning enligt 51 kap. SFB i daglig verksamhet. Behovet av personlig assistans i den dagliga verksamheten förstärks i regel då en person har behov av täta sjukhusbesök. Om särskilda skäl åberopas ska dessa styrkas med intyg av behörig specialist.

Personlig assistans i bostad med särskild service

I bostad med särskild service (9 § 8 LSS, 9 § 9 LSS, 8 kap. 11 § SoL) ska det finnas ett bas stöd som tillgodoser den enskildes behov. Enligt huvudregeln har personer därför inte rätt till personlig assistans i bostad med särskild service. I särskilt anpassad bostad kan personlig assistans beviljas.

Personlig assistans under vistelse på sjukhus

Den som har assistansersättning enligt 51 kap. SFB kan om särskilda skäl föreligger ges möjlighet att hela tiden eller under en del av beviljad tid, ha med sig sin personliga assistent under sjukhusvistelse upp till fyra veckor. Om behovet kvarstår efter fyra veckor kan ansökan göras om tillfällig utökning av personlig assistans enligt LSS.

Motsvarande resonemang kan tillämpas även för personer med beslut enligt LSS.

Särskilda skäl kan vara om:

- Karaktären av funktionsnedsättningen gör det särskilt angeläget att den personliga assistenten finns till hands.
- Hälsotillståndet kräver att ett starkt begränsat antal personer, med ingående kunskap om personen med funktionsnedsättningen, finns till hands.
- Personens begränsade möjligheter att kommunicera kräver att en eller ett starkt begränsat antal personer med ingående kunskaper om personen finns till hands.

I grundutredningen om assistansersättning enligt SFB framgår om särskilda skäl till assistans under sjukhusvistelse föreligger.

Vid bedömning av rätten till personlig assistans enligt LSS under sjukhusvistelse som rör barn ska ålder vägas in samt föräldraansvar vid sjukhusvistelse och sjukhusets ansvar. Enligt HSL är all vård, omvårdnad och tillsyn sjukvårdens ansvar under sjukhusvistelsen.

11.2.8 Personlig assistans över 67 års ålder

Riktåldern för pension påverkar åldersgränsen för flera bidrag och ersättningar. Som namnet antyder styr den från vilken ålder en person kan ta ut sin allmänna pension men den påverkar även flera andra stöd och bidrag. Till exempel rätten att ansöka om personlig assistans.

Från och med den 1/1 2026 kan en person som fyllt 67 inte ansöka om personlig assistans. Ansökan måste inkomma senast dagen före personen fyller 67 år. Det gäller dock bara personer som fyller 67

år från ikraftträdandet, dvs. den 1/1 2026 eller därefter. För personer som fyllt 66 år under 2025 eller tidigare gäller den tidigare gränsen som var 66 år.

En person som har beviljats assistans före 67-årsdagen kan beviljas fortsatt assistans, vid tidsbegränsat beslut som går ut efter 67-årsdagen, men aldrig i större omfattning än tidigare beslut. Om behovet har ökat får ansökan om mer stöd göras enligt SoL.

Den nya riktåldern gäller under åren 2026-2030. Det är regeringen som fastställer riktåldern.

Läs mer om pensionsåldern på pensionsmyndighetens hemsida, www.pensionsmyndigheten.se eller på regeringens hemsida, www.regeringen.se.

11.2.9 Utformning av insatsen personlig assistans enligt LSS

Personlig assistans enligt LSS ska utformas på ett sådant sätt att den enskilde har stort inflytande över hur stödet ska ges.

Den enskilde kan välja att:

- Kommunen utför den personliga assistansen
- Få ekonomiskt bidrag till skäligen kostnad och själv vara arbetsgivare
- Få ekonomiskt bidrag till skäligen kostnad och anlita en annan fristående anordnare, t.ex. ett kooperativ eller en enskild utförare

Kommunen har alltid ansvar att utföra insatsen personlig assistans för de personer som begär det. Insatsen ska då vara beviljad som biträde av personlig assistent.

Ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig assistans enligt LSS

Om den enskilde själv ordnar sin assistans utgår ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig assistans. Ersättningsbeloppet baseras på Försäkringskassans schablonbelopp för assistansersättning enligt 51 kap. SFB. Ersättning för skäliga kostnader beviljas motsvarande faktisk kostnad, dock högst Försäkringskassans schablonbelopp för assistansersättning enligt 51 kap. SFB.

Ersättningsbeloppet för Göteborgs Stad beslutas årligen i kommunfullmäktige i samband med beslut om budget.

Ersättning utöver fastställt timbelopp kan beviljas om det finns särskilda skäl. Sådana skäl kan vara till exempel; behov av assistent med särskild utbildning eller höga kostnader som en följd av ett stort assistansbehov på obekvämt arbetstid. Beslut om högre ersättning kan inte fattas generellt utan bedömning görs i förhållande till varje faktura.

11.2.10 Utbetalningsrutiner

Ersättningsbeloppet till den enskilde baseras på antal timmar angivna i beslutet. Dessa timmar avräknas månadsvis mot utförda timmar. Den assistansberättigade eller dennes företrädare och den personliga assistenten ska båda godkänna tidsredovisningen. Den ekonomiska ersättningen betalas direkt till den assistansberättigade eller, om den assistansberättigade begär det, till assistansanordnaren. Ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig assistans enligt 9 § p 2 LSS kan inte utbetalas för tid som överstiger den tid som angetts i beslutet. Avseende retroaktiv ersättning ska ersättningsgilla kostnader styrkas med anställningsavtal, schema, tidrapporter men lön behöver inte ha utbetalats.

När kommunen beviljat personlig assistans i avvaktan på Försäkringskassans beslut och anmält till Försäkringskassan att personen kan antas ha rätt till assistansersättning kan kommunen få retroaktiv ersättning. Detta gäller om personen fått biträde av personlig assistent genom kommunen.

För mer information om retroaktiv ersättning till kommunen från Försäkringskassan se Försäkringskassans hemsida, www.forsakringskassan.se.

11.2.11 Utökning av beslut om personlig assistans under en begränsad period (tillfälligt utökad assistans)

En person som har beslut om assistansersättning eller personlig assistans kan ansöka om en tillfällig utökning av assistansen enligt LSS för de behov som inte täcks av grundbeslutet. Kommunen har ansvar för tillfälliga utökningar av assistansen utöver vad som beviljats inom ramen för den statliga assistansersättningen. Ansvaret gäller både att faktiskt tillhandahålla (i egen regi eller genom annan utförare) och att finansiera assistansen. Kommunen har ansvar för det utökade behovet av assistans i situationer av tillfällig karaktär.

Om någon har ansökt hos kommunen om personlig assistans är kommunen alltid skyldig att pröva rätten till assistans och om det behövs bevilja insatsen i den utsträckning som krävs för att personen ska vara tillförsäkrad goda levnadsvillkor. Då kommunen har det yttersta ansvaret gäller detta oavsett om personen är beviljad assistansersättning eller inte och oavsett om det är fråga om ett tillfälligt eller varaktigt behov.

Vid resor ska en eventuell utökning bedömas utifrån om det rör sig om hjälp med grundläggande behov, övriga behov eller ledsagning. En tillfällig utökning av personlig assistans för ledsagningsbehov ska bedömas utifrån praxis för ledsagarservice. Exempel på tillfälligt utökat behov kan vara att den enskilde kortare tid vistas i en miljö som inte är anpassad, semesterresa, tillfällig sjukdom som nedsätter funktionsförmågan m.m.

Samma regler gäller om medicinska identitet som styrker behovet, om val av utförare av assistansen, ersättningsbelopp och utbetalning av assistansersättning som vid beslut om personlig assistans enligt LSS.

Om en person ofta ansöker om tillfällig utökning kan det tyda på att de förutsägbara och kontinuerliga behoven har förändrats och att det finns skäl för hen att ansöka om fler timmar hos Försäkringskassan.

Det finns ny praxis från HFD 2021 ref. 61 där HFD uttalar att orsaken till frånvaron saknar betydelse vid prövningen av rätten till tillfälligt utökad assistans.

Vid en utredning om rätt till tillfälligt utökad assistans är det viktigt att ta del av den utredning som ligger till grund för det gällande beslutet om personlig assistans/assistansersättning för att veta vilka behov som är beaktade och redan tillgodosedda. Socialsekreteraren ska i bedömningen beakta om det finns redan beviljad tid som kan omdisponeras. Försäkringskassans utredning kan begäras ut efter samtycke/fullmakt från den enskilde eller av den enskilde själv.

Vid en ansökan om tillfälligt utökad assistans då ett barn är sjukt och hemma från förskola/skola ska föräldraansvaret beaktas. I HFD 2021 ref. 61 fann HFD att då föräldraansvaret bedömts vara väldigt begränsat, 30 minuter per dag, fanns det inte anledning att göra någon annan bedömning av föräldraansvaret vid frånvaro från skolan. Därför omfattades inte behovet av föräldraansvaret och barnet fick rätt till tillfällig utökning.

Föräldrar har möjlighet att söka tillfällig föräldrapenning från Försäkringskassan upp till 21 års ålder.

11.2.12 Assistansersättning för res- och omkostnader

Kommunens skyldighet att stå för tillfällig utökning av personlig assistans enligt LSS, gäller behovet av utökad tid. Kommunen har inte skyldighet att stå för omkostnader utöver det som täcks av assistansersättningen inom ramen för beslut om tillfällig utökning av assistanstiden. Inom ramen för beslutet om assistansersättning enligt 51 kap. SFB finns möjlighet att planera för hur den enskilde vill använda assistansersättningen. Den enskilde ansvarar för att omkostnaderna täcks av ersättningen.

11.2.13 Sjuklön

Om en assistansberättigads personliga assistenter är sjuka så kan kommunens ansvar uppfyllas på tre olika sätt enligt 9 § 2 LSS:

- Nämnden för funktionsstöd utför assistansen (genom egen regi eller genom att köpa av annan assistansanordnare).
- Nämnden för funktionsstöd betalar ekonomiskt stöd till skälig kostnad motsvarande ordinarie assistents sjuklön till den enskilde som själv ordnar sin assistans.
- Den enskilde kan ansöka hos nämnden för funktionsstöd att kommunen betalar ersättning till skälig kostnad motsvarande ordinarie personlig assistents sjuklön direkt till assistansanordnaren.

Observera att en ansökan om sjuklön vid ordinarie assistents sjukfrånvaro ska göras samt ett beslut enligt 9 § 2 ska fattas. Ersättning kan betalas ut från och med första sjuktilfallet efter ansökningsdatum och vid kommande sjuktilfällen under beslutstiden. Den assistansberättigade ska inkomma med uppgifter om den sökande, uppgifter som styrker att vikarie varit insatt, att merkostnader i form av sjuklön uppkommit och uppgifter som visar merkostnadens storlek. Något avtal om hur administrationen kring detta ska skötas behöver inte träffas.

I de fall kommunen faktiskt utför assistansen får kommunen ta ut avgift av brukaren eller dennes assistansanordnare. Det ska vara kostnadsneutralt om brukaren väljer att anlita kommunen för att utföra eller väljer att själv tillsätta vikarie.

11.2.14 Kommunens yttersta ansvar för assistansberättigade

En brukare har rätt att välja sin assistanssamordnare och har också möjlighet att dela upp uppdraget på flera bolag för olika tider och tillfällen. Rätten att dela upp insatsen på olika utförare omfattar dock inte rätt att begära att kommunen utför en del av insatsen. Om brukaren väljer att anlita ett assistansbolag för utförande av assistansen ska denne utföra all beviljad assistans och kan inte begränsa sitt åtagande till att endast gälla vissa tider eller insatser om inte bolaget har särskilda skäl för en sådan begränsning. Med särskilda skäl för begränsning avses framför allt oförutsedda händelser som akuta sjukdomsfall som små assistanssamordnare saknar förutsättningar att ha beredskap för. Enligt avgörande i HFD 2012 ref. 75 sträcker sig kommunens ansvar när brukare vill dela upp tiden mellan bolag och kommunen till att erbjuda sig att utföra hela assistansen och det finns ingen skyldighet för kommunen att utföra endast en begränsad del av beviljad assistans. Det gäller under förutsättning att den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor om kommunen tar över hela uppdraget.

Kommunens yttersta ansvar sträcker sig även till att utföra assistans om brukarens behov utökas tillfälligt och behovet inte kan mötas av den valda assistanssamordnaren. Behov av utökad assistans

ska anmälas till kommunen och en ansökan om utökning ska göras, för mer information se avsnitt 12.2.11 i detta dokument.

Kommunen har även det yttersta ansvaret för att den enskilde får sina behov tillgodosedda när beslutade insatser inte kan utföras, till exempel då assistansen inte kan utföras med anledning av arbetsmiljöskäl. Läs mer om arbetsmiljöfrågor i kapitel 13 i detta dokument.

11.2.15 Anmälningsskyldigheten i 15 § LSS

Av 15 § punkterna tio och elva LSS framgår att det till kommunens uppgifter hör att anmäla till Försäkringskassan om det finns anledning att anta att assistansersättning enligt 51 kap. SFB används för annat än köp av personlig assistans eller kostnader för personliga assistenter och att anmäla till IVO om det finns anledning att anta att en tillståndshavares lämplighet för att bedriva verksamhet med personlig assistans kan ifrågasättas. Kommunen kan få kännedom om sådana omständigheter som avses i bestämmelsen i kommunens handläggning av ärenden och verksamhet i övrigt, men också i vissa fall genom uppgifter från allmänheten. Uppgifterna måste emellertid ha tillräcklig tyngd för att anmälningsskyldigheten ska inträda. Avsikten är inte att anmälningar ska göras slentrianmässigt. Kommunen ska inte göra någon egen utredning av förhållandena, utan den närmare undersökningen får göras av Försäkringskassan eller IVO.

När IVO har dragit in ett assistansbolags tillstånd att utföra verksamhet får nämnden neka ersättning till en enskild för assistans som har utförts av bolaget två veckor efter den dag den assistansberättigade underrättades om att tillståndet har dragits in. Förvaltningen måste därför kunna visa att den assistansberättigade har fått information om att tillståndet för assistansanordnaren har dragits in. Eftersom det uttrycks i lagtexten att det är den assistansberättigade som ska informeras ska informationen inte gå till ombud, utan till den enskilde eller dennes ställföreträdare.

För mer information, se *Förvaltningen för funktionsstöds rutin för hantering av indragna tillstånd att utföra personlig assistans* på [styrande dokument](#).

11.3 Ledsagarservice

Insatsen ledsagarservice syftar till att en person med funktionsnedsättning ska kunna leva som andra och delta i samhällets gemenskap. Ledsagarservice syftar till att bryta den isolering som ofta blir följden av ett omfattande funktionshinder. Av förarbetena till LSS (prop.1992/93:159 s. 74 och 178) framgår bl.a. följande: Ledsagarservice är en betydelsefull verksamhet som kan underlätta för personer med omfattande funktionshinder att delta i samhällslivet. Servicen bör erbjudas personer, som tillhör lagens personkrets men inte har personlig assistans, för att t.ex. besöka vänner, delta i fritidsaktiviteter eller i kulturlivet eller för att bara promenera. Enligt praxis avser insatsen ledsagarservice enligt LSS endast vardagliga aktiviteter av enklare karaktär.

Vid bedömningen av rätten till ledsagarservice ska den allmänna tillgängligheten beaktas, t.ex. om ledsagare eller värdar finns att tillgå där aktiviteten ska utföras och om den enskilde har tillgång till färdtjänst. Avser ledsagarservicen barn och ungdomar ska en jämförelse med barn i samma ålder vägas in i bedömningen. Hänsyn ska tas till föräldraansvaret och till den unges behov att göra aktiviteter utan sina föräldrar. Om den sökande har personlig assistans enligt LSS ska behovet av ledsagning tillgodoses inom ramen för den insatsen.

En av kommunens särskilda uppgifter enligt 15 § LSS är att verka för att det allmänna fritids- och kulturutbudet blir tillgängligt för personer med funktionsnedsättningar. I insatserna bostad med särskild service för barn, ungdomar och vuxna (9 § 8 LSS respektive 9 § 9 LSS) ingår hjälp till fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Om den enskildes behov faktiskt inte är tillgodosett kan

emellertid även personer som bor i bostad med särskild service ha rätt till ledsagarservice för att uppnå goda levnadsvillkor.

Gränsdragningsfrågor om vad som är ledsagning och vad som ska ingå i övriga insatser är naturligt vid denna form av insats.

Om den enskilde tillhör LSS personkrets fattas beslut om ledsagarservice enligt 9 § 3 LSS. Om den enskilde inte tillhör LSS personkrets ska hen informeras om möjligheten att ansöka om ledsagning enligt 11 kap. 1 § SoL.

Stöddokument för ledsagning återfinns på styrande dokument och i socialtjänstprocessen.

11.3.1 Omkostnader

När insatsen ledsagning eller ledsagarservice utförs kan detta medföra kostnader för ledsagaren. I samband med genomförandet ska utföraren utifrån handläggarens uppdrag och den enskildes önskemål ta ställning till vad som är skäliga omkostnader.

Lagrum

- ❖ Beslut om ledsagarservice fattas enligt 9 § 3 LSS.
- ❖ Beslut om ledsagning fattas enligt 11 kap. 1 § SoL.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Ledsagning enligt SoL och ledsagarservice enligt LSS är kostnadsfritt för den enskilde.

11.4 Biträde av kontaktperson

Insatsen kontaktperson kan ges till ungdomar och vuxna som bedöms vara socialt isolerade och därför har ett behov av ett medmänskligt stöd. Stöd i form av kontaktperson är inte den enda insats som syftar till att bryta isolering. Vilken insats som är bäst lämpad i varje enskilt fall är en fråga som bedöms individuellt. Viktigt att beakta att personer inte har flera insatser som tillgodoser samma behov.

Om det för en person med en komplex problematik kräver förberedelse och särskild kompetens hos kontaktpersonen kan det vara så att kontaktperson inte är rätt insats. Då bör det övervägas om behovet bättre tillgodoses med annan insats, till exempel boendestöd eller ledsagning.

Normalt ska inte biträde av kontaktperson beviljas för en person som har ett fungerande privat nätverk (d.v.s. familj, anhöriga, vänner). Vid bedömning av rätten till kontaktperson för minderåriga är det viktigt att väga in att det är en icke-professionell insats.

Den person som har uppdrag som kontaktperson ska inte vara anhörig, personal, tjänsteman, god man eller förvaltare för den enskilde eftersom detta kan leda till rollkonflikter.

Kontaktperson enligt 9 § 4 LSS är en av tre insatser enligt LSS där socialnämnden enligt 6 kap. 13 a § FB, i fall där barnet står under vårdnaden av två vårdnadshavare och endast den ena samtycker till en åtgärd till stöd för barnet, får besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa. Dom andra insatserna är avlösarservice och korttidsvistelse. För mer information, se cirkulär 12:19 på SKR:s hemsida, www.skr.se.

Lagrum

- ❖ Beslut om kontaktperson fattas enligt 9 § 4 LSS.

- ❖ Beslut om kontaktperson fattas enligt 11 kap. 1 § SoL.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Kontaktperson är en insats som är kostnadsfri för den enskilde. Den enskilde bekostar sin egen del av kostnaderna vid aktiviteter, medan kontaktpersonens del av kostnaderna för aktiviteter täcks av omkostnadsersättningen. För mer information om omkostnadsersättning hänvisas till SKR:s hemsida, www.skr.se.

Stöddokument för kontaktperson återfinns på styrande dokument och i socialtjänstprocessen.

11.5 Avlösarservice i hemmet för barn, ungdomar och vuxna

Avlösarservice innebär att en person tillfälligt övertar omvårdnaden om en person med funktionsnedsättning, oavsett dennes ålder, från anhöriga eller andra närstående. Utgångspunkt för insatsen bör vara den funktionsnedsattas hem. För barn är utgångspunkten att avlösaren ersätter förälder i normala vardagliga aktiviteter vilket givetvis kan inkludera lek, aktiviteter och vistelse utomhus.

Föräldrar och syskon till barn med funktionsnedsättning behöver ofta avlösning för att kunna genomföra egna aktiviteter. Detta gäller även barn som är familjehemsplacerade och deras familjer. Avlösning kan även vara en förutsättning för att föräldrarna ska kunna ägna sig åt det funktionsnedsatta barnets syskon. I familjer med flera barn gäller beslutet enbart barnet med funktionsnedsättning. Det omfattar inte syskon som har ett eget behov av omvårdnad och/eller tillsyn.

Vid bedömning av behov av avlösarservice för barn är det viktigt att beakta barnperspektivet. Det är viktigt att eftersträva en så normal situation för familjen som möjligt. Normalt föräldraansvar ska beaktas. Läs mer i kapitel 6 om *Barnrättsperspektiv inom funktionshinderområdet* tidigare i den här handboken.

Hänsyn ska tas till den enskildes behov av en flexibel utformning av insatsen. Insatsen ska utformas utifrån den enskildes behov och önskemål.

Avlösning kan ges under såväl dagar, kvällar, nätter som helger. Avlösarservice ska kunna ges både som en regelbunden insats och vid oförutsedda situationer.

Om det uppstår kostnader för avlösaren i samband med utförandet är principen att avlösaren ska ersättas för sina utlägg av vårdnadshavaren/den anhörige, eftersom avlösaren är dennes ersättare i samband med aktiviteten.

Avlösarservice enligt 9 § 5 LSS är en av tre insatser enligt LSS där socialnämnden enligt 6 kap. 13 a § FB, i fall där barnet står under vårdnaden av två vårdnadshavare och endast den ena samtycker till en åtgärd till stöd för barnet, får besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa. Dom andra insatser är kontaktperson och korttidsvistelse. För mer information, se cirkulär 12:19 på SKR:s hemsida, www.skr.se.

Lagrum

- ❖ Beslut om avlösarservice enligt LSS fattas enligt 9 § 5 LSS.
- ❖ Beslut om avlösning enligt SoL fattas enligt 11 kap. 1 § SoL.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Insatsen avlösarservice är avgiftsfri oavsett om beslutet fattas enligt LSS eller SoL.

11.6 Korttidsvistelse

Korttidsvistelse innebär att en person med funktionsnedsättning tillfälligt, under kortare eller längre tid, vistas i ett korttidshem, hos en stödfamilj eller deltar i lägerverksamhet. Insatsen kan fungera både som en regelbunden insats och en insats vid tillfälliga eller akuta behov.

Insatsen ska tillgodose något av följande behov; avlastning för närstående, rekreation och miljöombyte för personen med funktionsnedsättning eller bryta ensidigt beroende av föräldrar. Korttidsvistelse utgör ofta en betydelsefull del i den enskildes strävan att så småningom, med stöd, skapa sig ett eget mer självständigt liv.

Av praxis framgår att det inte är uteslutet att ett behov av korttidsvistelse utanför hemmet kan finnas för att ge anhöriga avlösning i omvårdnadsarbetet också när den enskildes anhöriga arbetar som dennes assistenter. I en sådan situation ska bedömningen av behovet göras endast utifrån det omvårdnadsarbete som inte omfattas av den beviljade personliga assistansen. Bedömningen ska alltså göras på motsvarande sätt som om den enskilde anlitat utomstående assistenter. Det måste göras en bedömning i det enskilda fallet och med beaktande av de individuella förhållanden som råder. Denna prövning bör bland annat visa på i vilka avseenden beviljade insatser inte möjliggör tillräcklig avlastning och för vilka överskjutande behov som korttidsvistelse utanför hemmet eventuellt behövs. Det är sedan den sammantagna bedömningen av behovet av avlastning för anhöriga och den enskildes behov av rekreation mot bakgrund av de individuella förhållandena som avgör om rätt till korttidsvistelse föreligger.

I beaktandet av de individuella förhållandena ska, förutom det som sägs i handbokens avsnitt 12.2.6 om barn med beslut om personlig assistans och kapitel 7 om barnrättsperspektiv inom funktionshinderområdet, samtliga relevanta perspektiv beaktas. Särskild vikt ska läggas vid barnperspektivet, som även inkluderar syskon och andra barn i hushållet, samt om insatsen kan möjliggöra för barnet att bo kvar i föräldrahemmet. Dessa perspektiv ska beaktas när ansökan avser korttidsvistelse för barn, oavsett om barnet är beviljad assistans eller inte.

Vid utformningen av insatsen ska stor vikt läggas vid den enskildes och närståendes önskemål. Önskemål om var insatsen ska verkställas, i stödfamilj, på läger eller i korttidshem, ska beaktas. För yngre barn bör i första hand korttidsvistelse i stödfamilj övervägas.

Avgift får endast tas ut i form av matkostnad enligt avgiftstaxan om beslutet fattas enligt LSS. Den enskilde betalar själv för eventuella aktiviteter i samband med korttidsvistelse. Insatsen kan även beviljas enligt SoL.

Korttidsvistelse utanför det egna hemmet enligt 9 § 6 LSS är en av tre insatser enligt LSS där socialnämnden enligt 6 kap. 13 a § FB i fall där barnet står under vårdnaden av två vårdnadshavare och endast den ena samtycker till en åtgärd till stöd för barnet, får besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa. Dom andra insatserna är kontaktperson och avlösarservice. För mer information, se cirkulär 12:19 på SKR:s hemsida, www.skr.se.

Lagrum

- ❖ Beslut om korttidsvistelse fattas enligt 9 § 6 LSS.
- ❖ Beslut om korttidsvistelse fattas enligt 11 kap. 1 § SoL.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Resor till och från korttidsvistelse enligt LSS är kostnadsfria för den enskilde.
- ❖ Om beslutet fattas enligt SoL tas avgift ut enligt gällande taxa. För barn tillämpas samma regler som för korttidsvistelse enligt LSS.
- ❖ Verkställighet av korttidsvistelse sker via SPINK. Information och formulär att fylla i finns på deras sida på [Digitala navet](#).
- ❖ Om insatsen ska verkställas av en extern utförare behöver ett placeringsavtal upprättas. Placeringsavtal på ramavtal upprättas av socialadministratör och direktupphandlade placeringsavtal upprättas av LINK. Se [FFS rutin för hantering av köpfiler](#) på styrande dokument för mer information.

Stöddokument för korttidsvistelse återfinns på styrande dokument och i socialtjänstprocessen.

11.7 Korttidsboende

Korttidsboende enligt SoL kan beviljas med syftet att den enskilde ska kunna bo kvar i sitt hem så länge som möjligt. Med korttidsboende avses ett tillfälligt boende förenat med behandling, rehabilitering eller omvårdnad. Platser i korttidsboende används för flera syften, bl.a. som tillfälligt boende efter slutet vård, i väntan på permanent bostad med särskild service eller på bostadsanpassning i det egna hemmet eller som avlösning för anhöriga. Korttidsboende är inte uttryckligen reglerat i lagstiftningen men har ansetts vara omfattat av begreppet särskilda boendeformer och enligt Socialstyrelsens termbank är det en bäddplats utanför det egna boendet avsedd för tillfällig vård och omsorg dygnet runt.

Beslut om korttidsboende fattas för viss tidsperiod eller för regelbundna tidsintervall.

Lagrum

- ❖ Beslut om korttidsboende fattas enligt 11 kap. 1 § SoL.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ För beslut som fattas enligt SoL tas avgift ut enligt gällande taxa.
- ❖ Avgifter för korttidsboende enligt SoL fastställs i *Göteborgs stads anvisning för: Taxa för äldreomsorg och funktionshinderverksamhet samt taxa för kommunala hälso- och sjukvårdsinsatser i hemmet*. Dokumentet återfinns på [styrande dokument](#).
- ❖ Verkställighet av korttidsboende sker via SPINK. Information och formulär att fylla i finns på deras sida på [Digitala navet](#).
- ❖ Om insatsen ska verkställas av en extern utförare behöver ett placeringsavtal upprättas. Placeringsavtal på ramavtal upprättas av socialadministratör och direktupphandlade placeringsavtal upprättas av LINK. Se [FFS rutin för hantering av köpfiler](#) på styrande dokument för mer information.

Stöddokument för korttidsboende återfinns på styrande dokument och i socialtjänstprocessen.

11.8 Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år

Många ungdomar över 12 år med omfattande funktionsnedsättning som har förvärvsarbetande föräldrar kan av olika skäl inte klara sig själva före eller efter skoldagen eller under skollov. Det är

därför nödvändigt att ungdomen under sådan tid kan tillförsäkras en trygg och meningsfull sysselsättning.

Skolans ansvar enligt skollagen gäller till och med vårterminen det år ungdomar fyller 13 år. Därefter kan ungdomen beviljas korttidstillsyn enligt LSS.

Korttidstillsyn kan även beviljas om vårdnadshavaren inte förvärvsarbetar för att säkerställa en trygg och meningsfull sysselsättning. En individuell bedömning ska alltid göras om vilken insats som bäst tillgodoser den unges behov.

All korttidstillsyn ska utformas med utrymme för flexibla lösningar och utgå från den enskildes behov. Insatsen är vanligtvis en integrerad del av barnets skolsituation och bör utformas så smidigt och lättillgängligt som möjligt.

För barn och ungdomar i bostad med särskild service ingår fritidsverksamhet i boendet. Korttidstillsyn för dessa barn ska i första hand tillgodoses inom ramen för boendeinsatsen men även här ska den unges behov av att leva som andra unga beaktas.

Det är möjligt att ge insatsen enligt SoL.

Stöddokument för korttidstillsyn återfinns på styrande dokument och i socialtjänstprocessen.

Lagrum

- ❖ Beslut om korttidstillsyn för skolungdom över 12 år fattas enligt 9 § 7 LSS.
- ❖ Beslut om korttidstillsyn för skolungdom över 12 år fattas enligt 11 kap. 1 § SoL.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ För beslut enligt LSS är det i första hand grundskoleförvaltningen som ansvarar för verkställighet för elever i grundskolan och utbildningsförvaltningen för elever i gymnasiet.

11.9 Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar med funktionsnedsättning

11.9.1 Allmänna principer och förutsättningar

Boende i familjehem eller bostad med särskild service är en insats som kan komma i fråga först om barnet, trots stödinsatser i hemmet, inte kan bo kvar hemma. Insatsen ska ses som ett komplement till boendet i föräldrahemmet. Det är i första hand ett stort omvårdnadsbehov som gör att denna insats kan bli aktuell.

Om annat boende behövs på grund av att vårdnadshavaren brister i omsorg om barnet på sådant sätt att det finns påtagliga risker för barnets hälsa eller utveckling, eller om barnet själv genom socialt nedbrytande beteende, missbruk eller brottslig verksamhet, utsätter sin hälsa för påtagliga risker, har socialförvaltningarna skyldighet att ge stöd och skydd. Läs mer i avsnitt 6.2 med rubriken *Anmälan om missförhållanden*.

Vårdnadshavare eller god man/förmyndare ska alltid erbjudas att vara delaktig vid uppföljning och planering.

För mer information om insatsen, se Socialstyrelsens material:

- Stöd till barn och unga med funktionsnedsättning – Handbok för handläggning och utförande av LSS-insatser, www.socialstyrelsen.se.
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:6) om bostad med särskild service för barn eller ungdomar enligt LSS, www.socialstyrelsen.se.

11.9.2 Familjehem

Familjehem innebär att barnet bor hos en annan familj än den egna.

Enligt förarbetena bör det ställas minst lika stora krav på de familjehem där barn placeras som en insats enligt LSS, som de som ställs av socialtjänsten i fråga om andra familjehem. Familjehem enligt LSS är inte tänkt att ges för att skydda barnet eller kompensera för bristande föräldraförmåga såsom är fallet i SoL utan insatsen ges på grund av att barnet har ett omfattande omvårdnadsbehov eller går i skola på annan ort.

11.9.3 Bostad med särskild service för barn eller ungdomar med funktionsnedsättning

I en bostad med särskild service bor några barn eller ungdomar tillsammans i en så hemlik miljö som möjligt. I en sådan bostad ska det finnas personal dygnet runt. För barn med speciella behov som inte kan bo i föräldrahemmet och som kräver omvårdnad av personal med speciell kompetens, kan bostad med särskild service vara ett bättre alternativ än familjehem. I bostad med särskild service ansvarar kommunen för hälso- och sjukvården upp till och med sjuksköterskenivå, även rehabilitering/habilitering på basnivå av arbetsterapeut och sjukgymnast. Med hälso- och sjukvårdsansvaret följer också ansvar för vissa hjälpmedel.

Boende för barn ska vara utformat så att det ger barnet goda möjligheter att bibehålla en bra kontakt med sina föräldrar, syskon och andra närstående. I LSS betonas att boende för barn med funktionsnedsättning ska ses som ett komplement till föräldrahemmet. Det ska till exempel vara möjligt att barnet bor växelvis hos föräldrarna och i bostad med särskild service. Boende för barn ska vara utformat med tanke på att barnets anhöriga ska kunna vara där och att vårdnadshavare ska ha rätt och möjlighet att vara delaktiga i barnets vardagsliv.

Stöddokument för bostad med särskild service för barn eller ungdomar återfinns på styrande dokument och i socialtjänstprocessen.

Lagrum

- ❖ Beslut om bostad med särskild service för barn och ungdomar med funktionsnedsättning fattas enligt 9 § 8 LSS.
- ❖ Beslut om bostad med särskild service för barn och ungdomar med funktionsnedsättning, som inte tillhör personkrets enligt LSS, fattas enligt 11 kap. 1 § SoL.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ I Göteborgs Stad verkställs bostad med särskild service för alla åldrar av boendeplanering funktionshinder. Läs mer om förmedlingsprocessen i avsnitt 11.9.8 i handboken eller på boendeplanering funktionshinderns sida på [Digitala navet](#).
- ❖ Om insatsen ska verkställas av en extern utförare behöver ett placeringsavtal upprättas. Placeringsavtal på ramavtal upprättas av socialadministratör och direktupphandlade placeringsavtal upprättas av LINK. Se [FES rutin för hantering av köpfiler](#) på styrande dokument för mer information.

11.9.4 Internat

Barn som på grund av sin funktionsnedsättning inte kan gå i grundskolan eller anpassad grundskola (tidigare särskola) kan tas emot i specialskolan (7 kap. 6 § skollagen). I anslutning till specialskolorna kan det anordnas boende för eleverna. Detsamma gäller för riksgymnasierna för elever med rörelsehinder och viss utbildning för elever med utvecklingsstörning som bedrivs enligt avtal med staten. Inga av dessa elevhemsplatser ges utifrån beslut enligt LSS.

Vid prövningen har hemkommunen att beakta om behovet av skolgång kan tillgodoses på annat sätt genom exempelvis skolgång i någon av kommunens egna skolor samt stöd och hjälp på fritiden genom andra insatser som t.ex. kontaktperson. Det avgörande är om det aktuella internatboendet är nödvändigt för att tillförsäkra eleven skäliga levnadsförhållanden, vilket kan vara fallet om det är en förutsättning för att eleven ska kunna genomföra gymnasieutbildning med viss inriktning utifrån särskilda behov. Om kommunen avslår en ansökan med motiveringen att behovet kan tillgodoses på annat sätt än genom sökt insats krävs enligt praxis att kommunen också visar hur, exempelvis genom att presentera andra godtagbara alternativ avseende såväl skolgång som när det gäller övriga stödbehov.

Mer information om handläggning av ansökningar om internat, se metodstöd för BmSS barn och unga LSS på styrande dokument och i socialtjänstprocessen.

11.9.5 Avgifter

För barn som bor i familjehem eller bostad med särskild service ska föräldrarna i skälig utsträckning bidra till kommunens kostnader för omvårdnaden. En avgiftsberäkning ska alltid göras. Nämnden ska därefter göra en skälighetsbedömning och kan besluta om att jämka beloppet helt eller delvis. Beslutet ska dokumenteras.

För mer information se SKR:s cirkulär 2006:54 *Beräkning av föräldrars ersättning till kommunen för placerade barn under 18 år*, på deras hemsida, www.skr.se.

Lagrum

- ❖ Kommunens rätt att uppbära underhållsbidrag som avser barn och ungdomar regleras i 20 § LSS, 32 kap. 3 § SoL och 6 kap. 2–4 §§ SoF.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Enheten för krav och bidrag på Intraservice hjälper till att hantera vårdavgifter, bidrag och underhållsstöd till barn och ungdomar som är placerade enligt SoL och LSS, se www.goteborg.se.

11.10 Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna enligt LSS

11.10.1 Allmänna principer och förutsättningar

Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS är en helhetsomfattande insats för personer som till följd av funktionsnedsättning är i behov av så omfattande stöd i vardagen att den enskilde inte kan tillförsäkras goda levnadsvillkor genom stödinsatser i ordinärt boende.

Bostad med särskild service delas in i tre olika kategorier. De två första kategorierna, gruppboende och serviceboende, innebär båda insatser med god tillgänglighet och tillgång till personalstöd dygnet runt, serviceboende är i sammanhanget en mer självständig boendeform som kan vara beläget i

flerbostadshus medan gruppboende är ett boendebadativ för personer med så omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov att mer eller mindre kontinuerlig närvaro av personal är nödvändig.

Den tredje kategorin, annan särskild anpassad bostad för vuxna, avser en grundanpassad bostad utan fast bemanning. Den vuxna kan ha stöd genom exempelvis personlig assistans, assistansersättning, hemtjänst eller boendestöd.

Behovsutredningen och bedömningen ska visa att behovet inte är tillgodosett i nuvarande boende och att andra insatser har erbjudits eller prövats för att den enskilde ska kunna bo kvar och erhålla goda levnadsvillkor. För en person som saknar egen bostad ska en bedömning göras om behovet kan tillgodoses med stöd i en bostad i ordinärt boende.

Med insatsen bostad med särskild service avses ett boende med fast personalstöd. I insatsen ingår att den enskilde får stöd att genomföra dagliga aktiviteter såväl i som kring bostaden. Det ska finnas tillgång till samvaro i en gemensamhetslokal eller träffpunkt. Genom insatsen ska den enskilde få en fullvärdig lägenhet.

I fall där det inte är klarlagt att en person har behov av ett permanent boende i bostad med särskild service kan ett tidsbegränsat beslut fattas. Det kan vara aktuellt i fall där det inte går att bedöma behovets varaktighet.

När den enskilde ska flytta till en bostad med särskild service får hen ett hyreskontrakt för sin lägenhet. Eftersom boendet inrättats som ett hyresförhållande blir hyreslagens regler tillämpliga. I de flesta fall är den enskilde andrahandshyresgäst. Enligt hyreslagen får en andrahandshyresgäst besittningsskydd när hyresförhållandet har varat längre än två år i följd. Utifrån lagstiftningen finns det möjlighet för hyresvärd och hyresgäst att göra en överenskommelse om att hyresgästen avstår från sitt besittningsskydd.

Bostad med särskild service ska utformas flexibelt och stödet och servicen ska vara anpassat till den enskildes behov. Det finns ingen begränsning i LSS gällande utveckling och nytänkande kring bostäder med särskild service, under förutsättning att det är fullvärdiga bostäder och att den enskilde uppnår goda levnadsvillkor. Vad som är en fullvärdig bostad regleras i Boverkets normer för bostäder.

Omvårdnad samt kultur- och fritidsverksamhet ingår som en del av boendeinsatsen enligt 9 § 9 LSS.

För bostad enligt LSS utgår ingen avgift. Den enskilde betalar sin hyra, mat och egna omkostnader.

För mer information om insatsen se Socialstyrelsens handbok på deras hemsida, www.socialstyrelsen.se. Stöddokument för bostad med särskild service återfinns även på styrande dokument och i socialtjänstprocessen.

Lagrum

- ❖ Beslut om insatsen bostad med särskild service samt annan särskilt anpassad bostad fattas enligt 9 § 9 LSS.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Kommunfullmäktige beslutar årligen i samband med beslut om budget om garantibeloppet som gäller i BmSS enligt LSS och SoL. Detta belopp ska den enskilde garanteras för sina personliga behov utöver kostnaderna för mat och hyra, såsom kostnader för kläder, fritid, semester, hälso- och sjukvård m.m. Mer information om maxtaxa och hur avgifter beräknas finns på www.goteborg.se. Se även *Göteborgs Stads rutin mellan FFS och de fyra SF om*

ekonomiskt bistånd som beskriver relationen mellan kommunalt bostadsbidrag och ekonomiskt bistånd för personer med beslut om BmSS, den återfinns på [styrande dokument](#).

- ❖ I Göteborgs Stad verkställs bostad med särskild service för alla åldrar av boendeplanering funktionshinder. Läs mer om förmedlingsprocessen i avsnitt 11.9.8 i handboken eller på boendeplanering funktionshinderns sida på [Digitala navet](#).
- ❖ Om insatsen ska verkställas av en extern utförare behöver ett placeringsavtal upprättas. Placeringsavtal på ramavtal upprättas av socialadministratör och direktupphandlade placeringsavtal upprättas av LINK. Se [FFS rutin för hantering av köpfiler](#) på styrande dokument för mer information.

11.10.2 Annan särskilt anpassad bostad

Annan särskilt anpassad bostad för vuxna avser en av kommunen lämplig anvisad bostad utan fast bemanning, men med viss grundanpassning. Den enskilde kan ha stöd genom exempelvis personlig assistans, assistansersättning, hemtjänst eller boendestöd. Omvårdnad samt kultur- och fritidsverksamhet ingår inte som en del av annan särskilt anpassad bostad och kommunen har inte hälso- och sjukvårdsansvar.

I lagens ursprungliga förarbeten anges att en annan särskilt anpassad bostad bör ha en viss grundanpassning. I ett senare utredningsbetänkande (SOU 2008:77 s. 605) beskrivs annan särskilt anpassad bostad som en bostad med viss grundanpassning, det vill säga med olika anpassning av bostadens fasta funktioner i och i anslutning till bostaden. Behov av ytterligare anpassning får prövas enligt reglerna om bostadsanpassningsbidrag.

HFD konstaterade i ett mål som rörde rätt till annan särskilt anpassad bostad att den enskilde inte hade problem med att förflytta sig i bostaden eller att använda toalett, kök och sanitetsutrymmen och att den anpassning som hen önskade – skydd mot ljud utifrån och möjlighet att hålla temperaturen nere i bostaden – inte utgjorde en sådan anpassning som lagstiftaren avsett. Den enskilde ansågs därför inte ha ett sådant behov som insatsen annan särskilt anpassad bostad för vuxna avser att täcka (HFD 2011 ref. 66).

Stöddokument för annan särskilt anpassad bostad återfinns på styrande dokument och i socialtjänstprocessen.

Lagrum

- ❖ Beslut om insatsen bostad med särskild service samt annan särskilt anpassad bostad fattas enligt 9 § 9 LSS.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Kommunfullmäktige beslutar årligen i samband med beslut om budget om garantibeloppet som gäller i BmSS enligt LSS och SoL. Detta belopp ska den enskilde garanteras för sina personliga behov utöver kostnaderna för mat och hyra, såsom kostnader för kläder, fritid, semester, hälso- och sjukvård m.m. Mer information om maxtaxa och hur avgifter beräknas finns på www.goteborg.se.
- ❖ I Göteborgs Stad verkställs bostad med särskild service för alla åldrar av boendeplanering funktionshinder. Läs mer om förmedlingsprocessen i avsnitt 11.9.8 i handboken eller på boendeplanering funktionshinderns sida på [Digitala navet](#).
- ❖ Om insatsen ska verkställas av en extern utförare behöver ett placeringsavtal upprättas. Placeringsavtal på ramavtal upprättas av socialadministratör och direktupphandlade

placeringsavtal upprättas av LINK. Se [FFS rutin för hantering av köpfiler](#) på styrande dokument för mer information.

11.10.3 Bostad med särskild service för vuxna med funktionsnedsättning enligt SoL

Enligt 8 kap. 11 § SoL ska kommunen inrätta bostäder med särskild service för dem som till följd av funktionsnedsättning behöver ett sådant boende. Bostäder med särskild service enligt SoL ska vara fullvärdiga enligt Boverkets normer.

Personer med funktionsnedsättning som inte bedömts tillhöra personkrets enligt LSS, men som på grund av sin funktionsnedsättning är i behov av ett boende med omfattande stöd, kan beviljas bostad med särskild service enligt SoL.

I bostad med särskild service enligt SoL har kommunen inte skyldighet att erbjuda fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Inget hindrar emellertid att kommunen erbjuder det på samma sätt som i ett LSS-boende.

Lagrum

- ❖ Beslut om bostad med särskild service för vuxna med funktionsnedsättning fattas enligt 11 kap. 1 § SoL.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Avgifter för boende enligt SoL fastställs i *Göteborgs stads anvisning för: Taxa för äldreomsorg och funktionshinderverksamhet samt taxa för kommunala hälso- och sjukvårdsinsatser i hemmet*. Dokumentet återfinns på [styrande dokument](#).
- ❖ I Göteborgs Stad verkställs bostad med särskild service för alla åldrar av boendeplanering funktionshinder. Läs mer om förmedlingsprocessen i avsnitt 11.9.8 i handboken eller på boendeplanering funktionshinderns sida på [Digitala navet](#).
- ❖ Om insatsen ska verkställas av en extern utförare behöver ett placeringsavtal upprättas. Placeringsavtal på ramavtal upprättas av socialadministratör och direktupphandlade placeringsavtal upprättas av LINK. Se [FFS rutin för hantering av köpfiler](#) på styrande dokument för mer information.

11.10.4 Ändrad verkställighet av beslut om bostad med särskild service

Det finns olika situationer när det kan bli aktuellt för en enskild som bor i en bostad med särskild service att flytta till en annan sådan bostad. Exempelvis när en enskilds behov har förändrats över tid och det kan vara aktuellt att flytta från en gruppboende till en serviceboende. Eller om en person som bor på köpt plats utanför kommunen bereds plats på en av kommunens egna verksamheter. Vid en sådan förändring ska naturligtvis hänsyn tas till den enskildes rätt till självbestämmande och inflytande men det kan också uppstå situationer när en flytt är nödvändig även om den enskilde inte önskar flytta. Det är i dessa fall som regel inte fråga om en ändring av det gynnade beslutet, utan om en ändrad verkställighet. Utgångspunkten är att rena verkställighetsbeslut inte är överklagbara. När en enskild ska flytta till en annan bostad med särskild service fattas som regel inte heller några särskilda beslut.

Av praxis framgår emellertid att kommunens ställningstagande att ändra verkställigheten av en beviljad boendeinsats, om detta har betydande faktiska verkningar för den enskilde, har ansetts vara ett

överklagbart beslut. Detta innebär inte att kommunen har en skyldighet att alltid fatta beslut när verkställigheten av en insats ska ändras men om den enskilde vill ha det så bör det göras. Det är domstolen som i varje enskilt fall får avgöra om beslutet om ändrad verkställighet har en sådan självständig effekt för den enskilde att beslutet kan anses vara överklagbart. En eventuell prövning i domstol begränsas i så fall till om den enskilde tillförsäkras goda levnadsvillkor eller skäliga levnadsförhållanden genom beslutet om ändrat genomförande av den beviljade insatsen.

11.10.5 Socialt boende med stöd

Socialtjänsten har ansvar för att stödja de människor som har särskilt behov av stöd och hjälp. Socialtjänsten har dock inte ansvar för att tillgodose behov av bostad som beror på allmän bostadsbrist, utan det åligger den enskilde att själv ansvara för sin boendesituation. Endast i undantagsfall har socialtjänsten en skyldighet att bistå enskilda personer med boendeinsatser. Enligt relevant praxis från Högsta Förvaltningsdomstolen ska följande kriterier vara uppfyllda:

1. Den enskilde ska vara helt bostadslös
2. Den enskilde ska ha speciella svårigheter att på egen hand anskaffa bostad. Detta avser speciella svårigheter hos den enskilde (saknar förmåga), inte generella svårigheter i en stor stad med bostadsbrist, och/eller
3. Den enskilde ska tillhöra en socialt utsatt grupp som behöver särskild hjälp att anskaffa en bostad.

Utöver ovanstående ska behovet inte kunna tillgodoses på annat sätt än genom insatser från socialtjänsten. Det innebär bland annat att den enskilde ska vara aktiv bostadssökande och göra vad hen kan för att försöka undanröja de svårigheter som eventuellt finns när det kommer till anskaffande av bostad. Det kan till exempel innebära att den enskilde har gjort vad hen kan för att betala av skulder, göra upp avbetalningsplaner eller tagit emot hjälp och stöd i sitt bostadssökande.

För utredning om socialt boende med stöd för personer med en funktionsnedsättning och/eller samsjuklighet är oftast ett flertal livsområden aktuella. Detta då de personer som har rätt till insatsen till följd av sin funktionsnedsättning ska sakna förmåga att ordna en bostad på egen hand samt ha behov av påvisat stöd i vardagen. Det är viktigt att det finns ett tydligt syfte och mål med insatsen socialt boende med stöd då det är en tillfällig insats. Vad är nästa steg? F100/kommunalt kontrakt, bostad med särskild service eller möjlighet att lösa sin boendesituation på egen hand.

Stöddokument för socialt boende med stöd återfinns på styrande dokument och i socialtjänstprocessen.

Lagrum

- ❖ Beslut om socialt boende fattas enligt 11 kap. 1 § SoL.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Avgifter för boende enligt SoL fastställs i *Göteborgs stads anvisning för: Taxa för äldreomsorg och funktionshinderverksamhet samt taxa för kommunala hälso- och sjukvårdsinsatser i hemmet*. Dokumentet återfinns på [styrande dokument](#).
- ❖ I Göteborgs Stad verkställs bostad med särskild service för alla åldrar av boendeplanering funktionshinder. Läs mer om förmedlingsprocessen i avsnitt 11.9.8 i handboken eller på boendeplanering funktionshinders sida på [Digitala navet](#).
- ❖ Om insatsen ska verkställas av en extern utförare behöver ett placeringsavtal upprättas. Placeringsavtal på ramavtal upprättas av socialadministratör och direktupphandlade

placeringsavtal upprättas av LINK. Se [FFS rutin för hantering av köpfiler](#) på styrande dokument för mer information.

11.10.6 Hjälp till bostadsanskaffning enligt 11 kap. 1 § SoL

Hjälp till bostadsanskaffning är en insats för personer som utifrån sin funktionsnedsättning inte kan skaffa ett boende på den reguljära bostadsmarknaden på egen hand. Insatsen kan verkställas i form av F100 eller Bostad först. Bägge formerna är kommunala kontrakt som innebär åtagande från fastighetsägare, via exploateringsförvaltningen, att erbjuda lägenheter till olika målgrupper. Den enskilde får ett andrahandskontrakt på 18 månader som, om det sköts korrekt, övergår till den enskilde som ett förstahandskontrakt. Se respektive stycke nedan för mer information.

F100

F100 riktar sig till personer med psykisk, neurologisk, intellektuell och/eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Personerna behöver stöd för att klara sin vardag och bedöms med detta stöd klara av att bo i egen lägenhet och följa hyreslagen. Ett beslut om hjälp till bostadsanskaffning i form av F100 behöver alltid kompletteras med ett beslut om stöd då inget stöd ingår i insatsen. Stödet kan bestå av boendestöd, hemtjänst, personlig assistans eller assistansersättning. Personen ska ha ett stödbehov som kan tänkas föranleda behov inom flertal behovsområden.

Stöddokument för F100 och bostadsanskaffning återfinns på styrande dokument, i socialtjänstprocessen samt på Boendeportalens hemsida, www.boendeportalen.goteborg.se.

Bostad först

Bostad först riktar sig till personer i långvarig hemlöshet som har psykisk ohälsa och/eller skadligt bruk/beroende. Insatsen hjälp till bostadsanskaffning i form av Bostad först består av två delar, lägenheten och en stödotsats. Stödotsatsen utförs av Bostad först i egen regi eller av privat utförare. Den enskilde ska ta emot stöd minst en gång i veckan och stödet är individuellt utformat och ges av en case manager. Det är möjligt att ha kompletterande insatser vid behov. Bostad först har funnits i staden under många år men tidigare har enbart socialförvaltningarna fattat beslut om insatsen.

Stöddokument för Bostad först och bostadsanskaffning återfinns på styrande dokument, i socialtjänstprocessen samt på Boendeportalens hemsida, www.boendeportalen.goteborg.se.

Lagrum

- ❖ Beslut om hjälp till bostadsanskaffning fattas enligt 11 kap. 1 § SoL.

11.10.7 Förhandsbesked

En person som planerar att flytta till en annan kommun och behöver stöd utifrån sin funktionsnedsättning, kan ansöka om förhandsbesked i den kommun man tänker flytta till. Förhandsbesked innebär att i förväg få besked om man har rätt till SoL eller LSS-insatser i den kommun man ska flytta till. Syftet är att underlätta för personer med funktionsnedsättningar att flytta mellan kommuner.

Om behoven avser hjälp i form av städning, matlagning och liknande serviceinsatser så är förhandsbesked däremot inte aktuellt, utan personen behöver flytta till sin nya kommun och därefter ansöka om stöd.

Om en person bott på ett boende utanför kommunen under en längre tid och rotat sig i vistelsekommunen och saknar anknytning till placeringskommunen, bör information ges om möjligheten för den enskilde att ansöka om förhandsbesked. Enligt 29 kap. 10 § SoL kan också ett ärende som avser vård eller någon annan åtgärd i fråga om en enskild person flyttas över till en annan kommun om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt. Vid oenighet kan ansökan prövas av IVO.

Lagrum

- ❖ Beslut om förhandsbesked fattas enligt 16 § LSS och 29 kap. 7 § SoL.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Ansökningar om förhandsbesked i Göteborg utreds av funktionsstödsenheten i Sydväst.

11.10.8 Förmedling

Förmedling av bostadsanpassade lägenheter

I Göteborgs Stad har fastighetskontoret ansvar för tilldelning av bostadsanpassade lägenheter. I ett samarbetsavtal har fastighetsägarna och Göteborgs Stad kommit överens om att lägenheter som har anpassats med bostadsanpassningsbidrag ska återanvändas. Avtalet innebär att fastighetsägarna överlåter till fastighetskontoret att anvisa dessa lägenheter till personer med funktionsnedsättningar. Den enskilde kan inte själv vända sig till fastighetskontoret angående behov av anpassad bostad utan behöver en remiss från sjukvården. Särskild remissmall finns på [Boendeportalens hemsida](#) under fliken "Sjukvård". Sakkunnig inom sjukvården fyller i uppgifterna.

Förmedling av bostad med särskild service

När socialsekreteraren fattat beslut om bostad med särskild service skickas utredningen till boendeplanerarna. Handlar beslutet om bostad med särskild service för barn och unga i form av familjehem skickas utredning till stadens familjehemsenheter.

Boendeplanering funktionshinder ansvarar för förmedling av kommunens bostäder med särskild service enligt LSS eller SoL. Socialsekreterarna redovisar fortlöpande kända eller bedömda behov av bostad med särskild service i kartläggningsinstrumentet "Boendebehov för personer med funktionsnedsättning". Det underlaget är en del av planeringen av nya bostäder.

För personer som har beslut om BmSS kan det ibland vara aktuellt med byte av boendeform, exempelvis från gruppboende till serviceboende, när ens behov av nära stöd förändras. Då finns det en blankett i Treserva som heter "Byte BmSS/Uppdaterad utredning BmSS" som ska användas för att uppmärksamma boendeplanering funktionshinder om detta. Samma blankett ska användas då informationen i en persons utredning behöver uppdateras eller kompletteras.

Stöddokument för förmedling av BmSS återfinns på styrande dokument och i socialtjänstprocessen. Mer information om förmedlingsprocessen finns även på boendeplanering funktionshinders sida på [Digitala navet](#).

11.11 Daglig verksamhet och sysselsättning

11.11.1 Daglig verksamhet enligt LSS

Den som tillhör LSS personkrets 1 eller 2 och är i yrkesverksam ålder, saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig kan ha rätt till daglig verksamhet enligt LSS. I insatsen daglig verksamhet enligt LSS ingår omvårdnad och hälso- och sjukvård. I Göteborgs Stad är resor till och från daglig verksamhet kostnadsfria för den enskilde. Det är viktigt att den enskilde ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att resa så självständigt som möjligt, t.ex. genom fria buss- och spårvagnsresor. Stadsmiljönämnden har helhetsansvaret för resorna.

Daglig verksamhet är avgiftsfri för den enskilde, som kan erhålla habiliteringsersättning för sin tid i daglig verksamhet. Den enskilde betalar sin egen lunch.

Möjlighet till utveckling och ”karriär” inom ramen för den dagliga verksamheten ska uppmuntras. I uppföljning av insatsen bör avstämning göras om den enskilde är nöjd med omfattning och verksamhet eller önskar öka eller minska tiden samt välja om. En uppföljning kan även omfatta en avstämning om möjligheter att på sikt få arbete på den öppna marknaden eller i skyddade former eller börja studera. Om den enskilde har en sådan målsättning ska det framgå i uppdraget till utföraren.

Beslut om daglig verksamhet ska tidsbegränsas då insatsen är riktad till personer i yrkesverksam ålder, antingen genom till och med datum eller genom formuleringen ”Beslutet gäller för tid då den beviljade är i yrkesverksam ålder”. Från 1/1 2023 är yrkesverksam ålder till och med 69 år enligt LAS, lagen om anställningsskydd.

Stöddokument för daglig verksamhet återfinns på styrande dokument och i socialtjänstprocessen.

Lagrum

- ❖ Beslut om daglig verksamhet fattas enligt 9 § 10 LSS

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Daglig verksamhet omfattas av valfrihetssystem enligt LOV.
- ❖ Personer som har insats daglig verksamhet enligt LSS i Göteborgs Stad har rätt till habiliteringsersättning.
- ❖ Resor till och från LSS-verksamhet är kostnadsfria för den enskilde under förutsättning att personen bor och har sin dagliga verksamhet i Göteborgs Stad.
- ❖ Lunch kan erbjudas mot avgift som utgår enligt fastställd taxa.
- ❖ Socialsekreterare ska informera om valfrihetssystem i daglig verksamhet enligt LOV, samt vägleda den enskilde i val av utförare när det behövs. Om den enskilde inte vill eller kan välja utförare ska socialsekreteraren skicka uppdraget till den verksamhet som enligt beslut är det så kallade ickevalsalternativet.

11.11.2 Daglig sysselsättning enligt SoL

Sysselsättning enligt SoL är en insats för personer som på grund av en omfattande funktionsnedsättning varaktigt inte står till arbetsmarknadens förfogande. Insatsen kan vara aktuell om det är klarlagt att personen inte kan delta i det öppna utbudet, exempelvis aktivitetshusen, utan omfattande individuella anpassningar som inte omfattas av ledsagning eller boendestöd. Hen ska ha

behov av insatsen för att uppnå skäligen levnadsförhållanden och behovet ska inte kunna tillgodoses genom exempelvis arbete på den öppna arbetsmarknaden.

Då personer som tillhör personkrets 3 inte har rätt till daglig verksamhet (enligt 7 § LSS) kan daglig sysselsättning enligt SoL vara aktuella för dessa personer.

I utredningen av behovet av sysselsättning ska även Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans ansvar för arbetsrehabilitering och aktivitetsstöd beaktas. Samverkan med individ- och familjeomsorg, enheter för försörjningsstöd och arbetsmarknad kan behöva ske.

Omvårdnad ingår inte i sysselsättning enligt SoL.

Lagrum

- ❖ Beslut om sysselsättning fattas enligt 11 kap. 1 § SoL.

Detta gäller i Göteborgs Stad

- ❖ Insatsen är avgiftsfri.
- ❖ Ingen rätt till habiliteringsersättning i sysselsättningsverksamhet enligt SoL.

11.11.3 Sysselsättning i öppna verksamheter

För personer med psykiska funktionsnedsättningar finns aktivitetshus som är öppna verksamheter som inte kräver kontakt med socialtjänsten. Aktivitetshusen har ett varierat utbud med olika inriktning, exempelvis träffpunkter, kurser, arbetsträning, kultur/fritid, kooperativ mm.

För personer som föredrar och klarar kursverksamhet utan särskild inriktning för personer med funktionsnedsättning kan ibland egna ekonomiska begränsningar utgöra hinder. En ansökan om ekonomiskt stöd för sådan kursverksamhet ska inte handläggas som en ansökan om sysselsättning/daglig verksamhet enligt LSS enligt SoL. Ekonomiskt bistånd prövas utifrån riksnorm och inom ansvarsområdet för ekonomiskt bistånd inom socialförvaltningarna.

För mer information kring utbud, se aktivitetskatalogen på www.aktivitetskatalogen.se.

11.12 Resor

11.12.1 Resor i samband med LSS-insatser

Kommunfullmäktige beslutade år 1994, handling 1994 nr 80, att resor till och från vissa LSS-insatser inom Göteborgs Stad ska vara kostnadsfria för den enskilde. Detta gäller följande insatser:

- Korttidsvistelse 9 § 6 LSS
- Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år 9 § 7 LSS
- Boende i familjehem och i bostad med särskild service för barn och ungdom 9 § 8 LSS
- Daglig verksamhet 9 § 10 LSS

Den kostnadsfria resan är ingen insats enligt LSS och kan därför inte överklagas. Det är viktigt att den enskilde ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att resa så självständigt som möjligt, t ex. genom fria buss- och spårvagnsresor.

Utgångspunkten för resandet är den enskildes folkbokföringsadress samt adressen där insatsen huvudsakligen utförs. I de fall ett barn/ungdom är växelvis bosatt ska även adressen till den förälder där barnet inte är folkbokfört kunna räknas som utgångspunkt.

I de fall ett skolbarn/ungdom ska resa till och från en planerad LSS-insats i samband med skoldagens början eller slut (t ex. korttidsvistelse, korttidstillsyn) räknas resan som en LSS-resa och ingår i LSS-insatsen.

Man kan inte förutse varje tänkbar resesituation som bör vara fri för den enskilde. Därför bör utgångspunkten vara att resor som görs som en förutsättning för att nyttja ovan nämnda LSS-insatser ska vara fria.

I Göteborg ansvarar Stadsmiljönämnden för att ta emot och utföra beställningar i form av LSS-resor. För daglig verksamhet finns ett speciellt förfarande.

På Göteborgs stads hemsida www.goteborg.se finns allmän information om LSS-resor. Det finns även en sida som riktar sig specifikt till [personal som beställer resor](#), den ersätter tidigare sidan www.dvresor.goteborg.se.

11.12.2 Färdtjänst, flexlinje och riksfärdtjänst

Rätten till färdtjänst regleras i Lag (1997:736) om färdtjänst. Färdtjänsten betraktas som en del av kollektivtrafiken. Stadsmiljönämnden har ansvaret för färdtjänst och riksfärdtjänsten i Göteborgs Stad. Rätt till riksfärdtjänst regleras i Lag om riksfärdtjänst (1997:735).

Den som har rätt till färdtjänst får använda tillståndet för ett begränsat antal resor. Vid särskilda behov kan Stadsmiljönämnden besluta om utökat antal resor. Den som har färdtjänsttillstånd kan även utnyttja de flexlinjer som också drivs av färdtjänsten. Resa med flexlinje måste förbeställas.

För mer information om färdtjänst se Göteborgs stads hemsida, www.goteborg.se.

11.12.3 Skolresor och skolskjuts

Enligt skollagen (10 kap. 32 § och 11 kap. 31 §) kan elev i grundskola och anpassad grundskola (tidigare särskola) ha rätt till kostnadsfri skolskjuts på grund av färdvägens längd, trafikförhållanden, elevens funktionsnedsättning eller någon annan särskild omständighet. Lagstiftningen anger inte i detalj när skolskjuts ska anordnas utan kommunen får själv bedöma när skolskjuts anordnas och vilka som ska få skolskjuts utifrån elevens förutsättningar och lokala förhållanden. Göteborgs Stads skyldighet omfattar inte skolskjuts till och från fritidsverksamhet. Om den enskilde har hjälpbehov i form av tillsyn av personer med ingående kunskap om funktionshindret i samband med den beviljade skolskjutsen bör det behovet i första hand tillgodoses inom ramen för personlig assistans (jfr HFD 2013 ref 82). Om den enskilde omfattas av personkretsen enligt LSS, men inte har rätt till personlig assistans får behovet prövas som en insats enligt SoL, eftersom en sådan omfattande insats i assistansliknande form under resor till och från skolan inte omfattas av insatsen ledsagarservice enligt LSS (jfr HFD 2011 ref 62).

Enligt lagstiftningen är Göteborgs Stad inte skyldig att ombesörja skolskjuts för elever som väljer att gå i en fristående skola, en annan skolenhet än den där kommunen annars skulle ha placerat dem på eller en annan kommuns grundskola. I de fall då det kan ske utan organisatoriska eller ekonomiska svårigheter ska kommunen även anordna skolskjuts i dessa fall.

Kommunfullmäktige har beslutat att alla grundskoleelever bosatta i Göteborg ska ha fria skolresor inom kommunen oavsett avstånd mellan bostad och skola. Samma förmåner gäller för gymnasieelever bosatta i Göteborg. ”Fria skolresor” innebär i praktiken att eleverna får fria buss- och spårvagnsresor dagtid under terminerna. En person som av olika skäl inte kan resa med kollektivtrafiken från där hen bor kan få skolskjuts.

Det finns inte någon laglig skyldighet att erbjuda skolskjuts för barn i förskola. Det normala är att föräldrarna lämnar och hämtar barnet. Ett fåtal barn med omfattande funktionsnedsättning har rätt till färdtjänst. De beviljade resorna kan användas för resor till och från förskolan.

För mer information om ansökan om skolskjuts och riktlinjer hänvisas till Göteborgs Stads hemsida, www.goteborg.se.

11.12.4 Sjukresor

För sjukresor gäller särskilda villkor. Information om ersättningar och högkostnadsskydd fås av sjukreseenheten inom Västra Götalandsregionen.

För mer information från Västra Götalandsregionen se exempelvis Vårdguidens hemsida på www.1177.se.

12. Arbetsmiljölagstiftningen i förhållande till SoL och LSS

Vid arbete i andras hem, där denne har sin fulla rätt att leva sitt liv som hen önskar, uppstår ibland konflikter mellan en god arbetsmiljö och den enskildes rätt till självbestämmande. Till exempel kan husdjur och rökning ibland innebära stora problem för personal. Trånga utrymmen, den enskildes ovilja att använda hjälpmedel kan innebära arbetsmiljöproblem liksom besökare som uppträder hotfullt eller störande.

Arbetsuppgifter som skulle innebära risker för hälsa och säkerhet och orimlig belastning på personal utförs normalt inte. För att vissa andra uppgifter ska kunna fullgöras i den enskildes hem, förutsätts att den enskilde tillhandhåller nödvändig utrustning.

När arbetsmiljölagstiftning och socialtjänstlagstiftning (inklusive LSS) prövats har konstaterats att ingen av dem är över- eller underordnad den andra. Kommunen har kvar sitt yttersta ansvar för sina invånare även när deras hem inte erbjuder acceptabel arbetsmiljö, likväl som kommunen har ansvaret för arbetstagarnas arbetsmiljö även när de utför arbete i invånarnas hem.

De flesta är angelägna om att anpassa sitt boende så att personalen får en god arbetsmiljö och därigenom kan utföra sina uppgifter på ett bra sätt. Även när det inte är möjligt att komma fram till lösningar som kan accepteras såväl ur arbetsmiljösynpunkt som ur den enskildes synpunkt kan kommunen inte utan vidare låta bli att ge stöd. Verksamheten får i sådana situationer försöka hitta alternativa sätt att ge stödet. Verksamheterna som utför insatserna behöver upprätta rutiner för hur särskilt svåra ärenden hanteras.